

*Dreptul la neuitare*

**EPISCOPUL GHERASIM SAFIRIN (1849-1922)**

Aurel Florin Țuscanu\*

**Rezumat:** În șirul neîntrerupt al episcopilor de Roman vreme de aproape 500 de ani, la începutul secolului XX a fost ales în scaunul vlădicesc al Romanului vicarul episcopiei Râmnicului, arhiepiscopul Gherasim Safirin Craioveanul, un ierarh riguros, de mare severitate morală, inflexibil la interpretarea canoanelor, de asemenea în convingerile sale, care a păstorit timp de un deceniu, până la 24 iunie 1911, când Sinodul Bisericii Ortodoxe Române l-a depus din scaun, retrăgându-se la mănăstirea Frăsinei, unde s-a stins din viață în februarie 1922.

Un eveniment important din viața Bisericii avea să-l implice într-o aprigă dispută cu membrii Sf. Sinod, dar mai ales cu președintele acestui for bisericesc, mitropolitul Atanasie Mironescu. Este vorba de Legea Consistoriului Superior Bisericesc (1909), care prevedea înființarea unei noi instituții, separată de Sinod, din care să facă parte și monahi, dar și clerici de mir. În pofida intențiilor bune, acest Consistoriu nu și-a dobândit autoritatea, deoarece clasele politice se implicau pe atunci în viața Bisericii prin diferite mijloace, dând naștere așa zisei "Crize bisericești" din perioada 1909-1911, al cărei exponent este tocmai episcopul Romanului Gherasim Safirin, căruia îi dedicăm acest studiu.

**Abstract:** In the uninterrupted line of Roman bishops for almost 500 years, at the beginning of the 20th century, the vicar of the bishop of Râmnic, the archbishop of Gherasim Safirin Craiovean, a rigorous hierarch, of high moral severity, was elected to the Roman Catholic bishop's office, also in his convictions, which he kept for a decade, until June 24, 1911, when the Synod of the Romanian Orthodox Church deposed him from his chair, retiring to the Frăsinei monastery, where he died in February 1922.

An important event in the life of the Church would involve him in a fierce dispute with the members of St. Synod, but especially with the president of this church, Metropolitan Atanasie Mironescu. It is about the Law of the Superior Church Consistory (1909), which provided for the establishment of a new institution, separated by the Synod, of which monks, as well as clergy of mir. Despite good intentions, this Consistory did not acquire its authority, because the political classes were involved in the life of the Church by different means, giving rise to the so-called "Church Crises" from 1909-1911, whose exponent is precisely the bishop of Roman Gherasim Safirin, to whom we dedicate this study.

**Cuvinte-cheie:** Episcopia Râmnicului, Episcopia Romanului, Criza bisericească, Consistoriul Superior Bisericesc, Mănăstirea Frăsinei.

**Key-words:** Râmnic's Bishops, Roman's Bishops, Church Crisis, Superior Church Consistory, Frăsinei Monastery.

**Preliminarii. Biserica Ortodoxă Română în ultima decadă a secolului al XIX-lea**

După cucerirea independenței de stat, la 9 mai 1877, prestigiul țării noastre a crescut pe plan european, dar în același timp și autoritatea Bisericii Ortodoxe Române, astfel încât se impunea și dobândirea autocefaliei acesteia. Încercări au fost făcute, dar după înlăturarea lui Cuza, la 11 februarie 1866, problema „autocefaliei” a fost lăsată temporar deoparte. În *Legea organică din 1872*, ca și în regulamentele ce au urmat, Biserica națională este numită din nou „autocefală”, deși această calitate nu-i fusese recunoscută de către Patriarhia Ecumenică<sup>1</sup>.

Raporturile Statului român și ale Bisericii noastre cu Patriarhia de Constantinopol s-au înăspriț la începutul anului 1882, când în Camera Deputaților se propune o modificare a Legii organice din 1872, exprimându-se pentru prima dată dorința că mitropolitul primat al României să fie ridicat la rangul de patriarh, iar în Oltenia să se înființeze o nouă Mitropolie cu reședința la Craiova. Momentul de

---

\*Preot Doctor, Arhiepiscopia Romanului și Bacăului, e-mail: tuscanu65mai@yahoo.com.

<sup>1</sup> Păcurariu, 1994, pp. 129-130.

maximă tensiune apare la 25 martie 1882, când s-a sfințit Sfântul și Marele Mir la București pentru prima oară, în Catedrala Mitropolitană, fără consimțământul Patriarhiei Ecumenice<sup>2</sup>.

Văzând cum au evoluat lucrurile, patriarhul Ioachim al III-lea a trimis Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, o scrisoare pastorală plină de învinuiri, invocând încă o dată drepturile Patriarhiei Ecumenice asupra Bisericii Române. Scrisoarea a fost discutată în plenul Sinodului, în ședința din 23 octombrie 1882, iar episcopul Romanului, ilustrul academician Melchisedec Ștefănescu, a întocmit un răspuns temeinic, care să demonteze toate acuzele patriarhului. Lucrurile nu s-au schimbat curând, ci abia după retragerea patriarhului Ioachim al III-lea și alegerea urmașului său, Ioachim al IV-lea (1884-1886), când s-au făcut noi demersuri pentru recunoașterea autocefaliei<sup>3</sup>.

Noul patriarh a încuviințat cele solicitate de Mitropolitul primat Calinic Miclescu și Sinodul B.O.R., iar la 25 aprilie 1885 trimite tomosul patriarhal de recunoaștere a autocefaliei Bisericii Române. A fost poate cea mai mare biruință a neamului românesc binecredincios, în secolul al XIX-lea, după cucerirea independenței de stat<sup>4</sup>. În această nouă etapă, Biserica Ortodoxă Română a cunoscut mai multe progrese, pe multiple planuri<sup>5</sup>.

Pentru satisfacerea nevoilor preoțimii, în ianuarie 1902, a apărut *Legea pentru înființarea Casei Bisericii*, la propunerea ministrului cultelor de atunci, Spiru Haret, instituție care va funcționa pe lângă Ministerul Cultelor și Instrucțiunii, asemeni „Casei Școalelor”, având atribuții legate de administrarea averilor bisericești, a fondurilor destinate cultelor de la bugetul statului s.a. *Casa Bisericii* a funcționat până în anul 1921, fără a avea însă un folos real pentru Biserică<sup>6</sup>.

Dintre ierarhii care s-au remarcat în această perioadă a sfârșitului secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, amintim pe marele cărturar Melchisedec Ștefănescu, primul cleric membru titular al Academiei Române (+1892), numit și „părintele autocefaliei”, mitropolitul primat Calinic Miclescu (+1886), mitropolitul Ghenadie Petrescu (+1918), mitropolitul Atanasie Mironescu (+1931), mitropolitul Conon Aramescu Donici (+1922), mitropolitul Miron Cristea, ales la 18/31 dec.1919, care în 1925 avea să devină primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române<sup>7</sup>.

Un eveniment important în viața Bisericii noastre este legat de *Legea Consistoriului Superior Bisericesc*. Totul a pornit de la necesitatea modificării *Legii Sinodale din 1872*<sup>8</sup>. Spiru Haret, în calitate de ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice a întocmit un proiect de lege în acest sens, ce a fost votat de Parlament și sancționat, la 20 martie 1909. Se înființa, prin această lege, o nouă instituție separată de Sfântul Sinod, cu rol consultativ, numită *Consistoriul Superior Bisericesc*.

Rolul său era de a stabili o legătură între toți membrii Bisericii (membrii Sfântului Sinod, clerul de mir și cinul monahal) precum și de a fi „*ecoul tuturor cerințelor sufletești*” ale preoțimii, un adevărat „*parlament preoțesc*”. La 18 decembrie 1911 Legea a suferit unele modificări, precizându-se atribuțiile noii instituții, care dintr-un organism de judecată și administrație bisericească, devine acum doar cu rol consultativ<sup>9</sup>.

În pofida intențiilor bune care au determinat înființarea acestui Consistoriu Superior Bisericesc, acesta nu și-a dobândit autoritatea pe care ar fi trebuit să o aibă, căci conducerea

<sup>2</sup> Șerbănescu, 1987.

<sup>3</sup> Șerbănescu, 1987; Rămureanu, 1975, pp. 1366-1383.

<sup>4</sup> Șerbănescu, pp. 41-138.

<sup>5</sup> Părvu, 1954, pp. 511-530. Amintim doar câteva realizări: înființarea Facultății de Teologie din București (1881), inaugurarea Tipografiei Cărilor Bisericești din București (1882), adoptarea unei noi legi privitoare la biserică și cler, intitulată: „*Legea clerului mirean și a seminariilor*” (1893), prin care se stipulau probleme importante pentru cler: salarizarea, întreținerea bisericilor, numirea și pregătirea clerului de mir, fixarea parohiilor, controlul administrativ și disciplinar în Biserica s.a. Prin această lege a fost reorganizat și învățământul teologic românesc. Astfel, au rămas active două seminarii superioare, cu 8 clase, la București și Iași, precum și 3 seminarii inferioare, cu câte 3 clase, la Roman, Râmnic și Curtea de Argeș, ai căror absolvenți continuau studiile la celelalte seminarii superioare.

<sup>6</sup> Păcurariu, 1994, p. 135.

<sup>7</sup> Păcurariu, 1994, pp. 136-140.

<sup>8</sup> Mihălcescu, 1909, p. 3.

<sup>9</sup> Mihălcescu, 1909, p. 5.

treburilor bisericești a rămas în grija Sfântului Sinod și supusă intereselor politice ale vremurilor respective, ba chiar a avut urmări negative asupra vieții Bisericii, dând naștere la așa numita „*criză bisericească*”, din perioada 1909-1911, al cărei exponent a fost episcopul Romanului GHERASIM SAFIRIN, cel căruia îi dedicăm acest studiu<sup>10</sup>.

### **Repere biografice. Anii formării spirituale.**

Viitorul episcop Gherasim s-a născut în familia Dinu și Dina Zmeu, în satul Izvorelu, județul Mehedinți, în luna octombrie a anului 1849<sup>11</sup>. A fost botezat în ziua de 6 noiembrie același an, primind numele de botez *Gheorghe*. Rămas orfan de mamă de la vârsta de 3 ani, a fost înfiat de la tatăl său, de către logofătul Florea Zamfirescu, un craiovean înstărit, ce a avut grijă de dânsul până la moartea sa, lucru petrecut pe când copilul era în vârstă de 8 ani. Rămas moștenitor al unei averi modeste, tânărul a fost dat prin testament spre îngrijire, creștere și instruire unui episcop. Cu banii moșteniți de la binefăcătorul său, a fost înscris la Școala primară în Craiova<sup>12</sup>. Clasele primare și apoi liceul le-a absolvit la Craiova.

În luna mai 1870 obține bacalaureatul în Litere și Științe la Colegiul din Craiova.

### **Profesor și director al gimnaziului din Târgu Jiu**

În urma unui concurs pe care l-a susținut la Craiova în septembrie 1869, tânărul Gheorghe Safirin a obținut catedra de limbă franceză, la Gimnaziul real din Târgu-Jiu, încredintându-i-se apoi și direcțiunea acestei școli.

În Târgu Jiu, ca în orice altă parte a țării, tinda și chiliile bisericilor înlocuiau în vechime clădirile școlii. Învățătura pe acele vremuri nu trecea de literele bucoavnei, ceaslovului și psaltirii, învățătorii de odinioară erau preoții și dascălii, pedagogia era înlocuită cu tradiția. Dintre școlile vechi ale orașului cunoaștem două școli catehetice, înființate pe lângă singurele biserici de zid: *Biserica Catedrală* și *Biserica Sf. Apostoli*. Aceste școli sunt menționate de generalul Bauer, de origine germană, afirmând că ele ar fi fost înființate în 1747-1748<sup>13</sup>.

În anul 1775 domnitorul Alexandru Ipsilanti, oferă salarizare dascălului școlii, probabil celui de la Biserica Catedrală, 5 lei vechi pe lună. În curând însă și puțină lumină ce se dădea populației din Târgu Jiu dispăre; orașul este ocupat și incendiat. Mai târziu se înființează tot la biserica Sfinții Apostoli „școala de panachiză”, care a fost închisă la 1832 de Eforia Școalelor<sup>14</sup>.

De la 1870 numărul școlilor primare crește. Școala normală din Târgul Jiu dă un bun „*contingent*” de învățători, care încep a duce lumina în mai toate colțurile județului. Crearea unui gimnaziu devenise o reală necesitate și fruntașii județului și orașului stăruiau din răspuțeri pentru înființarea de „școlii secundare”.

Grație, în fine, străduinței neobositului prefect al Gorjului, D-lui Toma Cămărășescu, ministerul hotărăște în anul 1890 să se înființeze gimnaziul real, creându-se clasa I-a<sup>15</sup>.

Tânărul profesor de limba franceză și director al gimnaziului, Gheorghe Safirin, a profesat doar un an la Târgu Jiu. Dispoziția sa sufletească era cu totul alta, aceea de a sluji Bisericii. O voce lăuntrică îl îndemna neîncetat să pornească pe un drum nou, să cunoască și să urmeze viața călugărească, pentru ca să se poată dedica într-un tot serviciului Bisericii.

De aceea, tânărul Gheorghe Safirin, la vârsta de 21 de ani, părăsește orașul Târgu-Jiu, în cursul lunii noiembrie 1870, pornind spre Sfântul Munte Athos, patria vieții monastice. Timp de 6

<sup>10</sup> Iorga, 1912.

<sup>11</sup> Păcurariu, 2002, p. 425; după alte surse data nașterii sale ar fi câteva luni mai târziu, în anul 1850, vezi Porcescu, 1984, p. 317.

<sup>12</sup> Scriban, 1922, pp. 459-460. În liceu a fost înscris cu numele ZAMFIRESCU GHEORGHE, dar directorul școlii, pe atunci, prof. Fontanini, avea o plăcere să latinizeze numele elevilor în catalog. Pe unii îi numea Colorian, Pictorian, Tintorescu, Pompilian, Ulvinianu, Limosianu, s.a. Așa se face că pe tânărul Zamfirescu îl numește SAFIRINU, nume ce-l va păstra întreaga sa viață.

<sup>13</sup> Predescu, 1940, p. 335.

<sup>14</sup> Predescu, 1940, p. 336.

<sup>15</sup> Predescu, 1940, pp. 336-337.

luni a petrecut aici în studiu, în meditație și ascultare. Influența mediului din Sfântul Munte a fost hotărâtoare pentru viața ulterioară a tânărului Safirin<sup>16</sup>.

În septembrie 1871 se reîntoarce în țară, a reluat postul la catedră în gimnaziul din Târgu-Jiu, care între timp se transformase în *Școala Normală de învățători* și acum i s-a încredințat catedra de limbă română, de istorie și geografie precum și direcțiunea școlii<sup>17</sup>. Pentru regulamentul de funcționare și programa analitică, Prefectura Gorj s-a orientat după statutul Școlii Normale din București (care avea durata de 3 ani), școala fiind întreținută cu fonduri locale venite de la județ, nefiind subvenționată de stat<sup>18</sup>.

### **În slujba Bisericii Ortodoxe Române. Tunderea în monahism**

Profesorul Gheorghe Safirin a condus Școala Normală din Tg. Jiu cu dăruire și pricepere până în decembrie 1873 când, la îndemnul conștiinței sale religios-creștine, își va da demisia de la catedră și va pleca la Mănăstirea Tismana, spre a se dedica întru totul vieții monahale. A fost tuns în monahism în ziua sărbătoririi Nașterii Domnului, la 25 decembrie 1873 la Mănăstirea Tismana, de către arhimandritul Dionisie Albeșteanu, primind numele de călugărie Gherasim<sup>19</sup>.

Atipic pentru un tânăr să se călugărească la acea vreme, deoarece regulamentul monahal al lui Cuza, în vigoare la acea dată, nu admitea decât absolvenților de Seminar, ori celor înaintați în vârstă, sau celor care sufereau de infirmități să intre în cinul monahal, însă tânărul Safirin a recurs la o strategie reușită: obține un certificat medical, din care rezultă că suferă de nervi și este „teoman”<sup>20</sup> dorind să-și găsească liniștea în mănăstire.

Nu cunoaștem cine i-a fost duhovnic în acest timp, dar grabnica lui primire în cinul monahal ne face să presupunem că se afla într-o strânsă legătura cu călugării de la mănăstirea Tismana și că ducea o viață duhovnicească aleasă, așa cum mai târziu va mărturisi<sup>21</sup>.

Șederea sa în calitate de monah și viețuitor în obștea de la Tismana a fost de scurtă durată, aproximativ o lună de zile, pentru că în ziua de Bobotează, pe 6 ianuarie 1874, Gherasim fost hirotonit diacon pe seama Episcopiei Râmnicului – Noului Severin, slujind la catedrala episcopală. Pentru meritele și calitățile sale, după numai un an de slujire ca diacon, în ziua de 6 decembrie 1875 a fost onorat și hirotesit „*arhidiacon*”, (primul între diaconi) de către episcopul Râmnicului Athanasie Stoenescu (1873-1880)<sup>22</sup>.

Episcopul Atanasie, cel care l-a remarcat și promovat pe tânărul monah Gherasim în cadrul Episcopiei Râmnicului, fusese mai întâi episcop de Buzău, apoi locotenent de episcop la Roman (decretul domnesc din 26 mai 1865), de unde se va retrage, dându-și demisia la 6 noiembrie 1868. La 18 ianuarie 1873, el a fost ales episcop de Râmnic, unde a păstorit până la moartea sa în data de 9 februarie 1880, fiind înmormântat potrivit dorinței sale, la mănăstirea Cernica<sup>23</sup>.

În 1875, diaconul Gherasim primește binecuvântarea arhierască de la episcopul său pentru a pleca la studii în capitala Franței, cunoscând bine limba franceză. La Paris, neavând destule mijloace materiale pentru viața de toate zilele, trăia dând lecții particulare, predând la Institutul *Dubarall*, unde studiau și 15 fete române. În duminici și sărbători slujea la Capelă Romana din Cartierul Latin, contribuind la înfrumusețarea serviciului divin<sup>24</sup>. Superiorul bisericii era atunci

<sup>16</sup> Porcescu, 1984, p. 317.

<sup>17</sup> Predescu, 1940, p. 338.

<sup>18</sup> Predescu, 1940, p. 340.

<sup>19</sup> Scriban, 1922, pp. 459-460.

<sup>20</sup> Scriban, 1922, p. 460.

<sup>21</sup> Dincă, 1977, p. 139. Iată mărturia sa: „*Eu, în copilăria mea, voiam să mă fac preot de mir, cu orice preț și atât de mare dragoste aveam pentru aceasta încât multă vreme am mâncat colaci și colivă în casa preoților de mir din Craiova. Nu numai atât, dar în tinerețea mea am cântat în strană, alături de cântăreții și în altar alături de preoții și fericit că puteam să-mi satisfac această nestrămutată dorință pe care o aveam*”.

<sup>22</sup> *Biserica Ortodoxă Română*, anul XXIII, 1899/1900, p. 231; vezi și Păcurariu, 2002, p. 425.

<sup>23</sup> Porcescu, 1984, pp. 294-295.

<sup>24</sup> Dincă, 1977, p. 141; vezi și Ploșteanu, 1941, p. 143.

arhimandritul Isaia Persiceanu (viitor stareț al mănăstirii Neamț), care a slujit la capela din rue Racine 22 în perioada 1872-1876, când revine în țară<sup>25</sup>.

### Profesor și director al Seminarului Teologic din Râmnicu-Vâlcea

După numai câteva luni petrecute la Paris, în septembrie 1875 Gherasim se întoarce acasă, la Episcopia Râmnicului, unde a fost numit profesor suplinitor la catedra de morală, liturgică și pastorală de la Seminarul „Sfântul Nicolae” din Râmnicu-Vâlcea, catedră pe care în iulie 1876 o va ocupa prin concurs<sup>26</sup>.

În acel an, erau înscriși la seminar peste 700 de elevi, iar programul era într-o stare de neorânduială<sup>27</sup>. Într-o astfel de situație degradantă în care se afla seminarul vâlcean, s-a impus destituirea directorului, iar în urma unei anchete efectuată de către o comisie de la minister, la solicitarea episcopului Atanasie, arhidiaconul Gherasim Safirin a fost numit director în 1878. În același an, în ziua de Paști, acesta a fost hirotonit preot, iar în ziua de Izvorul Tămăduirii, același episcop Atanasie al Râmnicului i-a conferit rangul de *protosinghel*<sup>28</sup>.

„Cu mâna de fier” a pus ordine în Seminar, introducând starea de disciplină, „desființând toate pensionatele de pe la profesori și reducând numărul elevilor la atâția câți puteau fi bine instruiți și de aproape priveghiați, ca să poată deveni buni preoți și buni conducători de familie; în același timp dă și localului Seminarului, prin lucruri noi, pe cât a fost cu putință, un aer de școală, pentru care și-a jertfit din propria sa pungă, cheltuind peste 5000 de lei”, precum însuși ne spune într-o broșură publicată în 1885<sup>29</sup>.

După absolvirea Seminarului de la Vâlcea, o serie de tineri pe care i-a susținut atât duhovnicește cât și material, au fost recomandați de dânsul la Facultatea de Teologie din București. Între aceștia se numără viitorii profesori universitari: I. Cornoiu, C. Chiricescu și Petre Gârboviceanu<sup>30</sup>.

Văzând că în fiecare clasă erau mai mult de 50 de elevi, aceștia fiind greu de controlat, și gândindu-se că ei vor fi viitorii păstori ai Olteniei, Gherasim s-a hotărât să se intereseze mai îndeaproape de creșterea lor duhovnicească.

Tot în acea perioadă la ministerul cultelor a fost numit d-l D.A. Sturdza, care va da o circulară foarte severă, pentru bună rânduială ce trebuie respectată în școlile teologice. Vestea acestei circulare a bucurat mult pe directorul Seminarului vâlcean Gherasim, care dintr-o nebagare de seamă, fiind în cancelaria seminarului a zis în fața profesorilor următoarele: „*Slavă Ție Dumnezeu, că văzui un ministru după placul sufletului meu*”.

Aceasta a zis-o precum el însuși va mărturisi mai târziu: „*Că așa cum doream eu, cu mână de fier să fac rânduială în școală, tocmai așa vrea și d-l ministru Sturdza*”<sup>31</sup>.

Această reacție a sa a deranjat pe unii colegi de la catedră, deoarece nu toți profesorii erau de acord cu acest mod didactic sever, pe care îl aplica pe atunci Gherasim Safirin, și în aceste condiții, unii profesori s-au hotărât să-l înlăture pe Gherasim, prin orice mijloace din funcția de director.

<sup>25</sup> Ploșteanu, 1941, pp. 117-120.

<sup>26</sup> Păcurariu, 2002, p. 425.

<sup>27</sup> *Biserica Ortodoxă Română*, anul XXIII, 1899/1900, pp. 315-316. „Din cauza incapacității și lăcomiei unora dintre profesorii de acolo, care aveau pensionate în care cu bani grei se adăposteau tinerii seminariști externi, care, cei mai mulți erau trecuți din clasă în clasă prin acordarea de note de complezență de la profesor la profesor, cărora directorul de atunci al Seminarului le ținea la dispoziție o matricolă școlară care, după ce se făurea potrivit intereselor cu pensionate se transcria pe curat”.

<sup>28</sup> Porcescu, 1984, p. 318.

<sup>29</sup> Safirin, 1885, traducere după Wladimir Guettee.

<sup>30</sup> *Biserica Ortodoxă Română*, anul XXIII, 1899/1900, pp. 315-316.

<sup>31</sup> Scriban, 1922, pp. 459-460. Iată scenariul pe care l-au făcut neprietenii săi din școală: „Tu să te duci să ceri călugărului Gherasim Safirin, care e director, să ceri milostenie, și când te vei vedea în casă cu el, să începi a țipa și a striga: călugărul nu e om de treabă, și eu îți voi da pentru asta 200 de lei”.

Unul dintre cei ce-l invidiau și dușmăneau, s-a dus la o femeie de moravuri ușoare ce locuia în zonă, într-o casă de țigani, lângă reședința Episcopiei Râmnicului, propunându-i femeii un scenariu pentru a-l denigra.

Răuvoitorii săi colegi au alcătuit și o petiție către Ministerul Cultelor, prin care l-au învinuit de lucruri neadevărate, spre exemplu că ar fi imoral. În urma reclamației s-a făcut o anchetă la seminar, iar ministrul Dimitrie A. Sturdza, socotindu-i pe toți de bună credință a hotărât înlocuirea protosinghelului Gherasim Safirin din funcția de director al seminarului<sup>32</sup>.

Primind ordinul ministrului de demitere din funcție, Gherasim a scris o broșură pentru a se apăra<sup>33</sup>. Lucrurile s-au temperat, iar drumul său va cunoaște o frumoasă ascensiune. Astfel, la 6 decembrie 1888 va fi ridicat la rangul de *arhimandrit mitrofor*, iar în ianuarie 1889 Gherasim va fi numit *arhimandrit de scaun*, de către episcopul Ghenadie Enăceanu al Râmnicului (1885-1889)<sup>34</sup>.

Concomitent cu activitatea de cancelarie episcopală, el va preda și la seminar până în anul 1890, când la vârsta de 40 de ani, se retrage din administrație, își va lua concediu de la catedră și va pleca la Atena pentru a-și completa studiile teologice. A stat în Grecia 4 ani, urmând cursurile Facultății de Teologie din Atena, învățând cu acest prilej limba greacă, pe care o va folosi mai târziu pentru traduceri și se întoarce în țară în iunie 1894, cu titlul de „*licențiat în teologie*”<sup>35</sup>. Se reîntoarce la Episcopia Râmnicului, unde în urma reorganizării seminarilor (*Legea clerului mirean și a seminariilor, din 1893*), i s-a încredințat catedra de limba latină de la seminarul din Râmnicu Vâlcea<sup>36</sup>.

Imaginea dascălului și duhovnicului Gherasim Safirin este evocată de un fost elev al său, care consemna în anul 1920 următoarele: „*La înălțimea la care s-a ridicat ca director de Seminar, părintele Saffirin, s-a înălțat și ca profesor. Toți elevii Prea Sfînției Sale îl vedeau ca pe un profesor ideal. Pentru ei era o adevărată plăcere, o adevărată înălțare sufletească, sosirea orei de latină. Se întreceau care mai de care să facă mulțumirea aceluia care le citea în suflețe și folosul le-a fost enorm... Astfel de interes și dragoste de studiu știa să infiltreze părintele Saffirin în elevii săi, dragoste pe care P.S. Sa o recomandase neîncetat și pentru celelalte studii*”<sup>37</sup>.

### Slujirea arhierescă. Arhiereu - vicar la Episcopia Râmnicului (1899)

Arhimandritul Gherasim Safirin a fost ales de către Sf. Sinod, în ședința din 24 mai 1899 în demnitatea de *arhiereu*, cu 11 voturi din 13. A doua zi a fost confirmat de către rege, primind titulatura „*Craioveanul*”, pentru a sluji ca arhiereu vicar la Episcopia Râmnicului<sup>38</sup>.

Hirotonia în treapta de arhiereu a avut loc în ziua de 6 iunie 1899, în Catedrala Mitropoliei Ungrovlahiei, slujba fiind oficiată de către Mitropolitul Primat, însoțit de doi episcopi: al Râmnicului și al Argeșului. Cu acest prilej, la palatul mitropolitan, în prezența autorităților centrale, precum și a multora dintre membrii Sf. Sinod prezenți în București, noul arhiereu a ținut un cuvânt ocazional<sup>39</sup>.

După acest cuvânt de angajament, noul arhiereu aduce cuvânt de mulțumire Majestății Sale Regelui, Ministrului Cultelor pentru investirea în această înaltă treaptă ierarhică. Deasemeni, a mulțumit cu acest prilej tuturor ierarhilor prezenți la hirotonia sa. Conform unui vechi obicei, noul

<sup>32</sup> Scriban, 1922, pp. 459-460.

<sup>33</sup> Scriban, 1922, pp. 459-460. Iată un pasaj din această broșură: „*Înțeleg că episcopul, preotul, diaconul, dacă vreți și oricare muritor, care ține la demnitatea și la cinstea sa, când este învinuit de ceva, demn, creștinesc și omenesc este să se apere, să se dezvinovățească și dacă nu se dezvinovățește, atunci este semn că e vinovat și trebuie să se dea într-o parte, să vie altul în locul lor*”.

<sup>34</sup> Porcescu, 1984, p. 318.

<sup>35</sup> Porcescu, 1984, p. 318.

<sup>36</sup> Porcescu, 1984, p. 319.

<sup>37</sup> Dincă, 1977, pp. 139-142.

<sup>38</sup> Păcurariu, 2002, p. 425.

<sup>39</sup> *Biserica Ortodoxă Română*, anul XXIII, 1899/1900, p. 318. Spicuim câteva gânduri din cuvântul său: „... *mulțumesc lui Dumnezeu și declar solemn înaintea Lui și a celor prin care El a lucrat și tuturor celor de față, ca voi păstra și observa Sf. Scriptură, Sf. Tradițiune, canoanele, învățăturile Sf. Părinți, legile și regulamentele Sf. Sinod. Viața mea o voi sacrifica pentru binele Bisericii și al Patriei române(...)*”.

hirotonit oferea o agapă creștină, la palatul mitropolitan, oficialităților eclesiastice și civile și invitaților. Gherasim Safirin a oferit o agapă, în duminica următoare hirotoniei sale, adică în ziua de 13 iunie 1899, la care au fost invitați cei doi mitropoliți, alți membri ai Sf. Sinod, Dr. Chiricescu-directorul Cultelor, Dr. Cornoiu-directorul Cancelariei Sf. Mitropolii, prof. P. Gârboviceanu, prof. Musicescu, Ecclesiarhul și arhidiaconul Sf. Mitropolii s.a. S-au ținut mai multe cuvântări ocazionale, pentru sănătatea familiei regale, pentru membrii Sf. Sinod, pentru noul arhiereu și pentru binele și prosperitatea Bisericii<sup>40</sup>.

Un cronicar al acestui moment istoric aprecia că: prin alegerea și hirotonia întru arhiereu a P.S.Gherasim Safirin, „*Sf. Sinod a căpătat în persoana acestuia un membru pios, un filantrop, un bărbat cult, un harnic muncitor în via Domnului*”<sup>41</sup>. În ședința din 13 octombrie a Sfântul Sinod, arhiereul Gherasim mulțumea membrilor Sf. Sinod pentru încrederea ce i s-a arătat și în același timp se ruga lui Dumnezeu ca să-i ajute ca să-și îndeplinească îndatoririle cu sfințenie<sup>42</sup>.

### Gherasim – Episcop al Romanului (1900-1911)

Marele Colegiu Electoral a ales în ziua de 17 februarie 1900 în scaunul vacant al Episcopiei Romanului pe arhiereul GHERASIM Craioveanul. Potrivit celor consemnate în Monitorul Oficial nr.262/1900, investirea sa a avut loc pe 20 februarie 1900<sup>43</sup>.

După citirea diplomei, mitropolitul Moldovei și Sucevei a înmănat cârja arhierească regelui, care la rândul său a oferit-o episcopului Gherasim rostind următoarele cuvinte: „*Îți încredințez cârja episcopală pentru a păstori turma Eparhiei Romanului*”<sup>44</sup>.

Primind această înaltă demnitate și responsabilitate, noul episcop al Romanului a adresat un cuvânt ocazional de mulțumire și angajament<sup>45</sup>.

Regele Carol I a răspuns la acest mesaj cu următoarele cuvinte: „*Prea Sfințite Părinte, Chemat ca episcop, la cârmuirea spirituală a Eparhiei Romanului, prin alegerea Marii Adunări, cu vie mulțumire ți-am încredințat toiagul pastoral, ca semn al acestei vrednicii(...) Din tot sufletul doresc ca Prea Sfinția Ta să păstorești un lung șir de ani, în sănătate și liniște, turma încredințată pazei Tale. Fii pentru dânsa o pildă vie cuvioșie și de fapte bune, îndeamn-o necurmat la simțământul religios și la datoria creștinească, arătându-i ca, în ceasurile de grele încercări și de dureri, numai în o adâncă credința se poate găsi reazem și alinare. ( ... ) Mulțumesc călduros pentru cuvântarea ce ne-ai rostit și îți urez ani mulți și fericiți pe acest scaun al Romanului, împodobit cu numele atâtor ierarhi, care au fost fala Bisericii Autocefale Române*”<sup>46</sup>.

După solemnitatea de investire, cortegiul s-a înapoiat la Mitropolie, în sunetul clopotelor tuturor bisericilor din capitală. La intrarea în catedrală, noul episcop de Roman a fost întâmpinat de ierarhii Sf. Sinod, sosiți special pentru acest eveniment, după care a urmat o scurtă slujbă de mulțumire.

<sup>40</sup> Biserica Ortodoxă Română, anul XXIII, 1899/1900, p. 318.

<sup>41</sup> Biserica Ortodoxă Română, anul XXIII, 1899/1900, p. 319

<sup>42</sup> Biserica Ortodoxă Română, anul XXIII, 1899/1900, p. 319.

<sup>43</sup> Biserica Ortodoxă Română, anul XXIII, 1899/1900, p. 9. (anexă); vezi și Porcescu, 1984, p. 318.

<sup>44</sup> Biserica Ortodoxă Română, anul XXIII, 1899/1900, p. 9.

<sup>45</sup> Biserica Ortodoxă Română, anul XXIII, 1899/1900, p. 9: „*Din mila lui Dumnezeu, fiind ales și întărit în scaunul episcopal al Eparhiei Romanului, cu cea mai adâncă smerenie primesc din mâinile Majestății Voastre cârja episcopală. Eparhia Romanului are un vechi și ilustru nume istoric, un nume de care sunt legate multe și folositoare aduceri aminte bisericești și naționale... Ca cetățean supus credincios Majestății voastre și legilor noastre bisericești și politicești, făgăduiesc sărbătorește înaintea lui Dumnezeu și a Majestății voastre ca, cu toată grijă, mă voi sârgui de a fi și în timpul cât voi mai trăi, un element de pace și de toată bună rânduială (...). Ca smerit slujitor al altarului, în toată viața mea voi înălța rugă către Cer spre propășirea suflutească și trupească a Bisericii și Neamului nostru. Amin*”.

<sup>46</sup> Biserica Ortodoxă Română, anul XXIII, 1899/1900, p. 1062.

### Activitatea pastoral-misionară și administrativ-gospodărească

În calitatea sa de episcop al Romanului, Gherasim Safirin aduce unele propuneri și îmbunătățiri în activitatea administrativă a Eparhiei, care din păcate, au fost văzute de anumiți răuvoitori ca fiind necanonice, sau nefolositoare.

Una dintre acestea a inițiat-o la puțin timp după venirea sa la conducerea eparhiei, în anul 1901, când a înființat o *taxă de 5 bani* în toate bisericile eparhiei sale, pornind de la articolul din legea clerului mirean, care spunea că pe măsură ce bisericile își vor forma un fond din care să se întrețină pe sine și personalul lor, Statul și Comunele își vor retrage ajutoarele pe care le dădeau bisericilor.

Această taxă, ierarhul, nu a impus-o, ci a lăsat-o la aprecierea credincioșilor, pentru ca acești puțini bani să ofere posibilitatea bisericilor să-și facă un fond, din al cărui venit pe viitor să se întrețină pe sine și personalul, ca să vină în ajutorul Comunelor și Statului<sup>47</sup>.

O altă inițiativă a sa a fost aceea că a oprit să cânte muzică instrumentală la înmormântări: „*numai glasurile celor omenеști sunt primite în biserică, care sunt împărtășite firii și simple, iar organiceștile sunete cele luminate, ca pe cele cu totul oprite, le izgonesc dumnezeieștii Părinți*”<sup>48</sup>.

În urma acestor inițiative s-au găsit din nou, câțiva răuvoitori, care s-au împotrivit făcând nenumărate reclamații către ministrul cultelor D.A. Sturdza. Acesta, la rândul lui a trimis episcopului Gherasim o scrisoare, prin care îl ruga să revină asupra ordinului.

La această adresă a ministrului, episcopul a răspuns: „*Domnule ministru, am dat ordin întemeiat pe canoanele duhovnicești și pentru mine ca episcop, este rușine să retrag cele ce am ordonat, însă dacă dumneavoastră stăruieți așa mult, ca să se revină asupra acestei dispoziții luate de mine, vă rog să primiți sfatul ce vă dau, cu ajutorul căruia veți ajunge la împlinirea dorinței d-voastră și anume, vă rog să aduceți cazul înaintea Sf. Sinod, și cred că Sf. Sinod are să dea voia cerută de d-voastră ...*”<sup>49</sup>.

O altă îmbunătățire a fost interzicerea, încă de la începutul episcopatului său, a nunților în post<sup>50</sup>.

O nouă acțiune a sa este cea din anul 1905, când episcopul impune tuturor preoților săi „*să umble în societate cu reverendă, nu cu orișice haină*”, dar din păcate nici această decizie nu a fost primită prea bine, așa încât unii răuvoitori au început să-l acuze că ar fi combătut prin această decizie, regulamentul Sfântului Sinod, referitor la costumul preoților.

La aceste învinuiri, episcopul a răspuns astfel: „*... poate vă întrebați, că pe ce canon m-am întemeiat. Am onoarea a răspunde că, după câte țin minte, m-am întemeiat pe canonul al 27-lea a Sinodului al V-VI-lea ecumenic, care hotărăște, că preotul dacă își va lăsa costumul său și va umbla într-altfel și se va prezenta neregulamentar, pe o săptămână să se suspende de la cele*

<sup>47</sup> Scrisoare pastorală, APM I Neamț, Dosar Corespondență 1901, f. 27: „*... Am voit și vreau să fac ceea ce se poate, propunând credincioșilor și preoților din Eparhie, ca de câte ori vin la Biserică în Duminică și Sărbători, pe care îi trage inima pentru binele Bisericii, pentru mântuirea sufletelor lor, să dăruiască de bunăvoie, absolut, cinci bani măcar pe săptămână, căci pe dătorul de bunăvoie îl iubește și îl primește Dumnezeu, și să se treacă într-un registru numele său când dă, ca să se știe din neam în neam și după moartea noastră cine e acela care a dat și să fie pomenit la sfânta liturghie numele lor*”.

<sup>48</sup> APM I Neamț, Dosar Corespondență, 1901, f. 31.

<sup>49</sup> APM I Neamț, Dosar Corespondență, 1901, f. 12

<sup>50</sup> APM I Neamț, Dosar Corespondență, 1901. Iată cum argumenta Gherasim această decizie: „*Ce au făcut bătrânii, în înțelepciunea lor, ca să câștige pe cei tineri într-o respecta porunca bisericească, de a nu se face nunți în post? De aceea și poruncă bisericească de a nu se face nunți în post au îmbrăcat-o într-o formă care a căpătat rădăcini adânci și în popor, dându-se naștere poeziei populare, ca exemplu: “Frunză verde, verde-ai fost, mai văzut-ai nuntă-n post?”. „Iată cât de înțelepți și sfinți au fost bătrânii moldoveni. De când moldovenii au înnebunit? De când această poezie moldovenească s-a făcut vrednică de a ne rușina de ea? Este o poezie a Neamului românesc, care ne face onoare. De ce eu ca bătrân și ca episcop, când vine la mine un tânăr care vrea să se căsătorească în post, și nu vrea să știe de filozofia creștină, și anume că nu se fac nunți în post(...) Am primit obiceiul care este pe aiurea în biserică, așa că în Eparhia unora ca aceștia ce sunt foarte îndărătnici și doar eu le dau binecuvântare pentru a se căsători doar în postul Crăciunului, până la praznicul Sfântului Nicolae. Pentru că n-am putut rezista criticilor asupra acestei hotărâri ce am luat-o, am dat acest pogorământ, în postul Crăciunului, însă privește pe acei cari au ținut și țin să se facă nunți în post*”.



*preoțești, afurisindu-se. Se înțelege că dacă la sfârșitul săptămânei se poartă tot astfel, va fi afurisit iarăși o săptămână și tot astfel, până va intra în rânduială. Măsură înțelepțească, pedagogică; îl ia cu binișorul, pentru ca în pace, cu liniște și dragoste să se cumițească ...*<sup>51</sup>.

Acestea au fost doar câteva din inițiativele sale chiriarihale ce le-a propus în Eparhia Romanului, din care putem vedea disciplina pe care o dorea și discernământul său pastoral.

În primăvara anului 1907, episcopul Gherasim era grav bolnav pe patul de moarte, în reședința sa din Roman, când a venit directorul cancelariei sale cu niște hârtii de la Minister, prin care era prezentată starea lucrurilor din țară în urma nemulțumirii țăranilor și totodată ministrul cultelor îi se cerea ajutorul episcopului în stingerea conflictelor din Eparhia sa<sup>52</sup>.

Mulți dintre cei ce au auzit acest cuvânt al său au renunțat și au rămas în viață, iar alții, cei neascultători, au fost omorâți de către armată. Printr-o scrisoare pastorală adresată clerului și poporului, episcopul atenționa cu următoarele cuvinte: „*Cu durere sufletească aflăm că în câteva județe unii săteni purced cu duhul răzvrătirii să făptuiască grave neorânduiri cu care tulbură ordinea și siguranța publică. Ca să nu înceapă duhul acesta și în eparhia noastră, punem preoților în vedere să-și îndeplinească datoria de împăciuitori pentru bună orânduială ... Cei turbulenți îi vom scoate din împărțășirea noastră, punându-i sub blestem și legătură arhierescă ... Cine se supune stăpânirii, se supune lui Dumnezeu. Numai unii ca aceștia sunt și să fie blagosloviți ...*”<sup>53</sup>.

După înăbușirea acestei răscoale, episcopul Gherasim și-a exprimat părerea înaintea senatului: „*Să vă fac eu acum învinuire, domnilor Miniștri, pentru că au întrebuințat tunul? Eu am amenințat cu tunul duhovnicesc, după care cei care m-au ascultat au rămas în viață; să mulțumesc lui Dumnezeu că în Eparhia mea și cu asprimea de care sunt învinuit că i-am tratat, știți cu toții, foarte puține cazuri nenorocite s-au întâmplat în timpul răscoalelor.*

*Ei bine, pentru că am contribuit cu tunul cel duhovnicesc, nu sunt vinovat. Dar voi ați contribuit cu tunul cel material, ceea ce eu nu sunt vinovat*”<sup>54</sup>.

Riguros și necruțător s-a arătat episcopul Gherasim și față de cei care făceau la vremea respectivă unele comentarii legate de viață socială. De pildă, înainte de izbucnirea răscoalei din 1907, în anumite cercuri se făcea aprecierea ca mortalitatea infantilă se datorează postului pe care l-a introdus și pe care-l susține Biserica. Episcopul Gherasim, printr-o scrisoare pastorală pune încă o dată în lumină rigorismul său moral: „*Nu din această cauză mor copiii, ci din cauza mizeriei în care sunt ținuți, că n-au ce mânca nici de post, nici de fruct, a lipsei de îmbrăcăminte, de igienă, a bolilor infecțioase ...*”<sup>55</sup>.

O altă preocupare a sa a fost aceea de a reorganiza viața monahală în Eparhia Romanului, ce avea în jurisdicție canonică pe atunci patru județe: Roman, Bacău, Putna și Tecuci, având două mănăstiri și 12 schituri<sup>56</sup>.

Episcopul Gherasim a reînființat schitul de călugări Savu, cu hramul „*Schimbarea la Față*” situat în comuna Poduri, județul Bacău. Pe lângă vizitele pastorale pe care le făcea episcopul în tot cuprinsul Eparhiei Romanului, ierarhul a săvârșit multe slujbe de sfințire a unor noi locașuri de

<sup>51</sup> APM I Neamț, Dosar Corespondență, 1901, f. 25.

<sup>52</sup> Vascan, 1977, p. 84; Apud SJAN Bacău, dosarul 1/1906, f. 3. Bolnav fiind, episcopul a reacționat cu mult tact și promptitudine: „*Nu am lăsat pe directorul cancelariei să lucreze singur, măcar că eram oprit de doctor și eram amenințat de ieșirea sufletului. Mi-a zis directorul: «Hârtia asta lăsați-mi-o mie, o fac eu, Prea Sfinția Voastră sunteți slab, vă prăpădiți». Dar eu am crezut că este de datoria mea cea mai sfântă, că deși pe patul de moarte, să contribuiesc la potolirea nevinovatei răzvrătiri și răscoale, care se făcuse în sânul Țării noastre. Nu eram în stare să mă duc în fiecare sat și să spun cuvântul convingător și dulce, mai pe larg, dar am făcut o telegramă, spunând: «Fiți cuminiți, și Dumnezeu are să vă blagoslovească – iată partea de bunătate – iar de nu veți fi cuminiți și vă veți apuca de tulburări să faceți rușine Neamului și Bisericii, atunci să știți că dați peste mine, și ce pot să vă fac, vă fac. Nu pot să am împărțășire duhovnicească cu omul care se răzvrătește împotriva ordinii în Stat. Să știți că dacă veți muri că răsculați, nu veți fi îngropați creștinește».*

<sup>53</sup> APM I Neamț, Dosar Corespondență, 1907, f. 15 (Ordinul Episcopiei Romanului, Nr. 342/09 martie 1907).

<sup>54</sup> Vascan, 1977, p. 85.

<sup>55</sup> Vascan, 1977, p. 85.

<sup>56</sup> *Anuarul Eparhiei Romanului*, 1936, p. 333.

cult, sau a altora restaurate și reînnoite, așa cum s-a întâmplat în anul 1909, luna octombrie când a sfințit două locașuri noi de cult din județul Roman; la parohia Traian, pe 13 oct.1909 a sfințit biserica "Sf.Ilie" și la parohia Hociungi, biserica „Sf.Voievozi”, pe 25 octombrie 1909.

Fiind un bun slujitor bisericesc și un bun cunoscător, chiar compozitor de cântări bisericești, episcopul Gherasim a tipărit în perioada episcopatului său două lucrări: *Răspunsurile la Sfânta Liturghie pe glasurile 1, 3, 4 5, 6 și 7*, București 1907, respectiv *Culegere de cântări bisericești*, București, 1908<sup>57</sup>.

A doua lucrare cuprinde: „*Cântări bisericești compuse, traduse și prelucrate de adormitul întru fericire Iosif Naniescu, Mitropolit al Moldovei și Sucevei*”, iar în partea a doua „*Cântări bisericești compuse și prelucrate, de mine Gherasim Episcopul Eparhiei Romanului*”<sup>58</sup>.

Preocupările lui de liturgist îl fac să fie ales în 12 mai 1910 membru în comisia sinodală de cercetare a lucrărilor de muzică bisericească. La 11 mai 1910 este ales în comisia sinodală de revizuire a textului Bibliei „*căci e bun elenist și adânc cunoscător al scrierilor Sfinților Părinți*”<sup>59</sup>.

Recenta publicare a Filocaliei de la Schitul Prodromu ni-l descoperă pe vlădică între cei care au participat la apariția traducerilor acestei lucrări în limba română. Din însemnările acestei cărți aflăm că: „*Cele 700 de capete Teologhicești ale Sfântului Macsim Mărturisorul, precum și suta a doua a Sfântului Calist Sfântului Grigorie Palama, după o cercetare de aproape 12 ani neputându-se afla pe nicăieri traduse, noi, după îndemnurile și binecuvântarea Preasfințitului Gherasim Sanfirin, Episcop al Romanului am rugat pe învățatul Monah Aristovul Lavriotul de ni le-a tradus pe toate acestea ...*”. El a urmărit și a încurajat, așadar, pregătirea Filocaliei românești și în semn de recunoștință a primit un exemplar dactilografiat, acela de pe care și-a procurat o copie părintele Dumitru Stăniloae, convins că traducerea a fost făcută de episcopul Gherasim însuși<sup>60</sup>.

Interesul pentru textele filocalice este consecința preocupării episcopului pentru lucrarea rugăciunii minții și a nevoițelor de curățire a sufletului de patimi. Cuvântul său rostit la 28 martie 1902 cu prilejul împlinirii a 25 de ani de la apariția revistei Biserica Ortodoxă Română este edificator: „*Omul care lucrează numai lucrul corporal și sufletească fără cel spiritual, încă n-a aflat calea binelui, și pentru aceasta lucrul lui se numește secundar; cel ce lucrează lucrul spiritual a aflat calea și pre însuși binele și lucrul lui pentru acesta este principal, pentru că zice Profetul David: «Domnul din cer a privit peste fii oamenilor ca să vadă dacă este cel ce înțelege sau cel ce caută pe Dumnezeu» (Ps.13, 2)*”<sup>61</sup>.

Cele câteva schițe de portret făcute de unii dintre contemporanii săi caută să surprină unele trăsături ale firii și caracterului fostului episcop de Roman. „*Venind în Episcopie, nu se putea să nu văd pe episcop... acest biet Gherasim Safirin a uitat ori n-a știut niciodată că episcopul, pe lângă călugăr, trebuie să mai fie și general și dregător și alte multe lucruri, după timp și după împrejurări. El a transportat, pur și simplu, chilia lui călugărească, la reședința episcopală. Din subalternii lui spirituali voiește să scoată niște maeștri ai chipului călugăresc, din tipicul bisericesc nu vrea să lipsească un „Doamne miluiește” ....*”<sup>62</sup>.

„*Episcopul Gherasim este un bărbat întreg, e realizarea aceluia tip sufletească pe care ni-l propovăduiesc în școli și cărți dascălii și cugetătorii*”<sup>63</sup>.

<sup>57</sup> Dincă, 1977, pp. 138-144.

<sup>58</sup> Dincă, 1977, pp.138-140.

<sup>59</sup> Dincă, 1977, p. 139.

<sup>60</sup> Dincă, 1977, p. 140.

<sup>61</sup> Dincă, 1977, p. 142.

<sup>62</sup> Galaction, 1973, p. 502.

<sup>63</sup> Arghezi, 1981, p. 164, 259.

### Activitatea Culturală. Tipărituri și publicații

Încă din primul an de arhipăstorie la Roman, episcopul Gherasim se implică în lucrarea de „luminare a norodului”, de culturalizare a satelor, încurajând așa numitele „*cercuri pastorale*” pe tot cuprinsul Eparhiei sale. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii a recomandat atât preoților cât și învățătorilor să organizeze în sate cercuri culturale, unde factorii de răspundere să-și dea mâna spre lucrarea comună de cultivare a poporului.

În primul an după venirea sa în Roman, episcopul Gherasim a trimis la parohii cărți: *Catehisme*, atât preoților cât și învățătorilor, pentru cunoașterea dreptei credințe<sup>64</sup>.

În scrisoarea pastorală din 11 martie 1903, ierarhul îndemna preoții și învățătorii, „*apostolii neamului românesc*”, să lucreze deopotrivă „*pentru regenerarea culturală și economică a păturei țărănești ...*”<sup>65</sup>.

O preocupare constantă a sa a fost tipărirea unor lucrări cu caracter teologic: unele originale, altele traduceri, sau prelucrări. Încă din vremea când era profesor de seminar a constatat, fiind un cleric căruia îi plăcea fastul slujbelor bisericești, lipsa unui îndrumător bisericesc, pentru acest motiv tipărind în 1879, la Râmnicu Vâlcea „**Tipic asupra serviciilor divine pentru elevii seminariști**”<sup>66</sup>.

Fiind bine apreciat acest tipic îl reeditează în 1905, în a doua ediție, o ediție revăzută, pentru elevii seminariști; iar pentru slujbele în sobor tipărește un îndrumător, intitulat „**Tipicul oficiului divin executat de preoți cu sau fără diacon, în sobor**” (Tg. Jiu, 1897)<sup>67</sup>.

În prefața acestuia, consemna următoarele: „... am lucrat acest *Tipic*, silindu-mă, pre cât am putut, de a-l scrie scurt, împărțit în mici lecțiuni, spre a fi elevilor bine primit și facil de înțeles ....”<sup>68</sup>.

Din traducerile sale amintim „**Papalitatea eretică**” a teologului Vladimir Guette, (traducere din limba franceză), Râmnicu Vâlcea, 1885<sup>69</sup>. În anul 1895 a publicat o broșură, prin care protesta împotriva obiceiului preoților de a purta pălărie, afirmând că aceasta este o influență catolică și nu ne reprezintă. Pentru atitudinea sa a fost pedepsit de Sf. Sinod<sup>70</sup>.

Arhimandritul Iuliu Scriban, evocându-i personalitatea într-un panegiric, aprecia că: „*Natura sa era aplecată spre intransigență care însă nu găsea locul bun unde să se aplice*”<sup>71</sup>.

A tradus din limba greacă, pe când era profesor de seminar, lucrările: **Catehismul creștin**, de Diomid Kyriacos și cartea de rugăciuni, **Cartea numită Thicara**, pe care le-a publicat mai târziu la București în anul 1900, după ridicarea lui în treaptă de arhieru<sup>72</sup>.

Din titlurile publicate vedem grija sa pentru nevoile de atunci ale Bisericii confruntate cu prozelitismul și slăbirea vieții creștine. În 1889, la ziua Sfinților „*Trei Ierarhi*” a ținut la Seminarul Eparhial o predică intitulată: „**Monahii sunt gloria Bisericii lui Hristos**”, tipărită în anul 1906, la

<sup>64</sup> APM I Neamț, Dosar Corespondență, 1901, f. 12.

<sup>65</sup> APM I Neamț, Dosar Corespondență, 1903, f. 8.

<sup>66</sup> Porcescu, 1984, p. 320.

<sup>67</sup> Porcescu, 1984, p. 320.

<sup>68</sup> Dincă, 1977, pp. 140-142. În prefața Tipicului autorul consemna următoarele: „*Este bine ca profesorul să-și aibă cursul lecțiunilor sale tipărit, pentru că așa va fi pururea în contact cu elevii săi, și nu va avea de suportat decât osteneala de a-și dezvolta materia, pentru a o face și mai fructuoasă. Văzând nevoia ce este de un tipic didactic, asupra serviciilor divine, absolut necesar tinerilor, care se prepară pentru preoție, și gândindu-mă la datoria, ce decurge din pozițiunea mea, am întreprins, cu ajutorul lui Dumnezeu și binecuvântarea Episcopului meu, Domnul Athanasie al Râmnicului, de am lucrat acest Tipic, silindu-mă, pre cât am putut, de a-l scrie scurt, împărțit în mici lecțiuni, spre a fi elevilor bine primit și facil de înțeles ...*”.

<sup>69</sup> Biserica Ortodoxă Română, anul XXIII, 1899/1900, p. 232.

<sup>70</sup> Scriban, 1922, pp. 459-460.

<sup>71</sup> Scriban, 1922, p. 460.

<sup>72</sup> Dincă, 1977, pp. 140-142. „*Pe timpul când s-a făcut regulamentul costumului preoțesc a găsit că nu e bine ce se face. Era numai arhimandrit și a scos atunci o broșură grecească împotriva regulamentului sinodal pentru care Sfântul Sinod l-a pedepsit. Ce nu-i plăcea la regulament? Că se introduce pălăria. Spunea că potcapul cu marginile răsfrânte în afară are forma crucii și trebuie păstrat. Afară de aceasta, pălăria i se părea o apropiere de catolicism. Dacă luăm forma, zicea, luăm și fondul ...*”.

București<sup>73</sup>. Exprima aici gândul că „biserica trăiește prin împreună lucrarea mădulelor ei, monahii având obligația de fi modele active”<sup>74</sup>.

### Criza bisericească. Depunerea din treaptă - 24 iunie 1911

Premisele acestui conflict s-au conturat încă din anul 1909 când s-a propus înființarea unui Consistoriu Superior Bisericesc, cu atribuții ce până atunci fuseseră doar de competența Sfântului Sinod. Potrivit legii, noul organism urma să fie compus, pe lângă cei 17 episcopi, membri în Sf. Sinod, din doi preoți profesori la Seminar, respectiv la Facultatea de Teologie, doi stareți ieromonahi, precum și din alți 17 clerici numiți din toate eparhiile<sup>75</sup>.

Cum era de presupus că în desemnarea celor din urmă, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice avea ultimul cuvânt, sub pretextul democratizării, se iniția astfel un amestec politic la nivelul conducerii bisericești, lucru care contravenea tuturor dogmelor și canoanelor. În plus, pe lângă faptul că acest Consistoriu căpăta dreptul de a decide în toate problemele materiale și administrative, ceea ce însemna o restrângere a autorității Sf. Sinod, toate actele emise trebuiau să fie semnate și de ministru.

Referindu-se la importanța legii, marele istoric Nicolae Iorga aprecia că: „Menținându-se toate drepturile pe care și le arogase Statul, se scădea încă și mai mult autoritatea episcopilor, cari rămâneau să fie aleși și de acum înainte de Camerele reunite, creștini și heterodocși fiind primiți la vot la un loc cu ceilalți, și se dădea, pe lângă Sinod, atribuții întinse unui Consistoriu bisericesc, din care făceau parte și preoți și diaconi și care hotăra cărți de slujbă, programe, judecăți, administrație, finanțe”<sup>76</sup>.

Încă din timpul discuțiilor de la Senat legate de adoptarea legii, episcopul de Roman Gherasim, combătuse cu multă energie proiectul inițiat, pe motiv că legea era necanonică și propusese ca noul organism să aibă doar rol consultativ. Cu toate acestea, legea fusese votată și aplicată trecându-se chiar la alegerea membrilor Consistoriului<sup>77</sup>.

Criza Bisericească a explodat în anul 1909, când Episcopul Gherasim Safirin a început răzvrătirea sa și a aruncat anatema asupra Sfântului Sinod<sup>78</sup>.

Atunci când oamenii politici au votat legea sinodală ei au dat dovadă de o lipsă gravă de patriotism. În principal au invocat lipsa de cultură a preoților de la țară, totuși clerul împreună cu cadrele didactice erau singura pătură cultă din mediul rural. Scăderile de care suferea clerul își au

<sup>73</sup> Porcescu, 1984, p. 318.

<sup>74</sup> Dincă, 1977, p. 142: „Ce s-ar alege de prosperitatea, de fericirea Statului și a Bisericii, când s-ar neglija elementul acesta de viață și de mântuire!? Știm din istorie ce s-a ales de toți cei ce au dus numai o viață trupească, de toți cei ce au zis să mâncăm, să bem că mâine o să murim ... astfel, călugării ajutați de Dumnezeu și de Biserica sa, se fac gloria ei, gloria Bisericii Mântuitorului Hristos”.

<sup>75</sup> Mironescu, 1911, pp. 105-117.

<sup>76</sup> Iorga, 1930, p. 301.

<sup>77</sup> Biserica Ortodoxă Română, anul XXXV, nr. 4, 1911, pp. 372-432; nr. 5, 1911, pp. 481-664.

<sup>78</sup> Ionescu, 1911; conform <http://www.catacombeortodoxiei.ro/index.php/altecarti/1011-documente-privitoare-la-pozitia-episcopului-gherasim-saffirin-fata-de-legea-sinodala-din-1909-i-x#7> accesat pe data de 01 iunie 2019: „Rup deci orice legătură și comuniune canonică cu ei, nu-i mai socotesc împreună liturghisitori cu mine, îi afurisesc, îi dau anatemei ca pe niște mădule putrede și străine trupului Bisericii, ca pe niște păgâni și vameși, vrednici de dumnezeiescul glas: Nu vă știu pre voi; depărtați-vă de la mine toți lucrătorii nedreptății. Spre încredințare și cuvenita regulă, depun aceasta la Biroul Sfântului Sinod (...). Această cerere a mea o formulez nu numai pe baza străvechiului, apostolescului și imutabilului așezământ al Sfintei Biserici căreia slujesc, ci și pe baza constituțiunii țării mele și pe baza legii respective, la ale cărei îndatoriri m-am supus – știe aceasta și d-l ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, organ al statului – mă supun și mă voi supune întru atâta, însă, întru cât această lege pământească nu-mi va cere să nesocotesc legea cerească, adică dumnezeieștile dogme și sfintele canoane ecumenice ale Bisericii, la care mă obligă și art. 9 al ei, adică al legii sinodale din 1909, și pe care mi le impune nu numai conștiința, ci și demnitatea episcopală pe care din mila lui Dumnezeu o am în Biserica dominantă a statului român, adică în Biserica Creștină Ortodoxă de Răsărit”.

motivația în starea de dependență a bisericii față de puterea civilă; se expun suferințele clerului și gradul de cultură scăzut<sup>79</sup>. Acesta este argumentul principal adus de Spiru Haret, care vedea o stare decăzută a clerului, dar și o imposibilitate ca ea să înceteze, orice măsuri s-ar fi luat.

Constituția și legea Sinodală din 1872 au asigurat independența ei și au precizat locul lor în stat, soarta materială a preoților a fost îmbunătățită, la fel și seminariile. Cu toate acestea există o criză; primul motiv a fost faptul că preoții se mărgineau doar la altar, nu mai vizitau enoriașii, nu dădeau sfaturi și nu aveau activități sociale, culturale, misionare.

Legea din 1872 prevedea ca sinodul să fie compus exclusiv din mitropoliți și episcopi, restul clerului fiind exclus. Prin noua lege din 1909, Sinodul ar avea un rol mai mult onorific. Aceste lucruri l-au determinat pe ministru să modifice legea din 1872. Unii ar dori o separare totală a bisericii față de stat, însă fără sprijinul statului biserica ar fi condamnată la pieire; această colaborare este necesară<sup>80</sup>.

În 1909 reformarea bisericii a primit la început încurajări de la ierarhia superioară, dar apoi s-a lovit de o rezistență absolută din partea acesteia. Proiectul de lege alcătuit de ministru a fost dat prelaților spre modificare. Abia după șase modificări ale legii i s-a dat forma finală. Ministrul propune un sinod compus din episcopi și preoți, dar după modificările și ajustări se ajunsese la înființarea Consistoriului Superior Bisericesc.

Ministrul a încercat să o stabilească și cu șefii partidelor adverse. Petre P. Carp, reprezentantul Conservatorilor spune că le aprobă, făcând precizarea ca el ar fi mers și mai departe cu reforma. La două săptămâni după acest acord verbal al lui Carp, Arion care era din același partid cu Carp, ataca legea în cel mai violent mod. Spiru Haret acuză Partidul Conservator pentru „*criza bisericească*” din 1909, datorată lipsei de sinceritate și patriotism.

Gherasim Safirin considera Legea din 1909 ca fiind anticanonică și a solicitat anularea ei. Acest lucru s-a discutat atât în Senat cât și în Sinod. Acuzele aduse se refereau la faptul că preoții nu pot să stea alături de episcopi. În vederea acestui lucru trebuia să dovedească printr-un canon faptul că acest Consistoriu Superior Bisericesc (C.S.B.) este anticanonic, sau că niciun stat ortodox nu mai are o astfel de lege<sup>81</sup>.

Acesta, consecvent celor susținute atât în Sinod cât și în Senat, a dat citire unui memoriu de protest în care arăta că respectiva lege făcea ca: „*drepturile Dumnezeiești date episcopilor să fie luate de autoritatea civilă și trecute asupra preoților și diaconilor care au puterea lor numai de la episcopi*”. Mai mult, el adăuga că, dacă membrii Sinodului aprobă legea, se fac părtași la încălcarea canoanelor, canoane în virtutea cărora el aruncă afurisenia asupra acelor înalți ierarhi care aprobaseră legea în Senat: „*Iar celor care voiesc să slujească biserica Domnului în contra legilor de temelie ale bisericii creștine ortodoxe, eu, Episcopul Gherasim al Romanului îi afurisesc în temeiul canoanelor*”<sup>82</sup>.

În apărerea Legii, Spiru Haret dă exemplul Rusiei unde pe lângă mitropoliți existau și doi preoți. România era singura țară ortodoxă unde clerul era ținut departe de interesele Bisericii. Conform canoanelor, numai episcopii și sinodul au dreptul să hotărască în chestiuni de dogma, disciplina și administrație bisericească.

Spiru Haret continua apărarea proiectului de lege, spunând că puterea civilă administra de cele mai multe ori averea bisericii: ea plătește salarii, pensii, clădește biserici, organizează scoli teologice etc.

Prin Legea din 1909 Consistoriul Superior Bisericesc avea două tipuri de atribuții: disciplinare și administrative-eparhiale. Episcopul Gherasim Safirim cerea ca acesta să aibă doar vot consultativ, însă i se răspunde că Legea din 1909 nu dorea să pună CSB deasupra Sinodului, ea

<sup>79</sup> Haret, 1912, p. 40.

<sup>80</sup> *Biserica Ortodoxă Română*, anul XXXV, nr. 4, 1911, pp. 372-432; nr. 5, 1911, p. 659.

<sup>81</sup> *Biserica Ortodoxă Română*, anul XXXV, nr. 9, 1911, pp. 962- 992.

<sup>82</sup> *Biserica Ortodoxă Română*, anul XXXV, nr. 9, 1911, pp. 962- 992.

având atribute specifice. Spiru Haret vorbește despre chestiunile tratate cu privire la comportamentul episcopului Gherasim în discursurile sale din zilele de 15, 16 și 17 Decembrie 1909. Într-o ședință a Sinodului PS. Gherasim a adus asupra celorlalti ierarhi „*cele mai neauzite acuzări, calomnii neîntemeiate nici pe cea mai slabă urmă de dovada, culese de prin gazetele de scandal și de prin cancanurile de mahala*”<sup>83</sup>.

Tot atunci i-a acuzat pe D. Sturza și pe Spiru Haret de „*calomnie odioasă*”<sup>84</sup> împotriva sa. Înverșunarea pe care o avea împotriva d-lui Sturza se datorează faptului că a fost demis din funcția de director al Seminarului de la Râmnicu Vâlcea în anul 1885.

La Sinodul din 21 Mai 1910, Gherasim a amenințat că se va adresa nu numai Tribunalului țării, ci și Bisericii Ortodoxe străine dacă nu i se va face dreptate.

Spiru Haret este de părere că Episcopul Romanului nu acționa de unul singur. În jurul său era „*o întreagă bandă de indivizi fără scrupule*”<sup>85</sup> care voiau să pună mâna pe conducerea Bisericii pentru propriul interes. Ea era alcătuită din profesori universitari, unii chiar teologi, preoți goniți de la altar, călugări fugiți din mănăstire, renegați, oameni de alte confesiuni și de alte religii, chiar evrei, indivizi condamnați de justiție. Aceasta bandă neagră ar fi servit sfătuitor și inspirator lui episcopului Gherasim Safirin în toată perioada scandalului. Aceștia i-ar fi alcătuit memoriile, petițiile și anatemele pe care le citea sau le trimitea Regelui.

Cheia întregului scandal a fost o scrisoare confidențială adresată în 1899 de către PS. Atanasie, pe atunci Episcop de Râmnic, intimului său prieten Constantin Chiricescu. Această scrisoare conținea un secret a cărui divulgare putea face mult rău lui Atanasie. Chiricescu nu a distrus scrisoarea, ci avea să se folosească de ea câțiva ani mai târziu. Motivul a fost faptul că și-a pierdut funcția de director la Tipografia Cărților Bisericești în 1907 din cauza lui Atanasie.

În Decembrie 1909, după ce a izbucnit conflictul în Sinod, când Gherasim era pe punctul de a fi caterisit, C. Chiricescu merge cu scrisoarea compromițătoare pe la toți membrii Sfântului Sionod și pe la oamenii politici cei mai cunoscuți, citindu-le scrisoarea, pe care o și publică într-o gazetă cunoscută.

Ostilitățile contra Mitropolitului Atanasie au început la data de 12 Octombrie 1909.

Discuția și votarea legii în Senat a avut loc în Martie 1909. Proiectul de Lege a fost citit și discutat cu toți chiriarhii în mai multe conferințe, și în cele din urmă în Senat. Numai Gherasim Safirin a fost rezervat și nu a zis nimic, nici în favoarea legii, dar nici contra ei.

În acest moment scaunul mitropolitan de la București era liber, iar cel al Moldovei era vacant cu o lună înainte. Într-una din acele zile, Constantin Chiricescu i-a propus d-lui Gârboviceanu, care era Administratorul Casei Bisericii, să îl aleagă pe episcopul Gherasim al Romanului, Mitropolit Primat, motivând că astfel va fi pace în Biserică. D-l Gârboviceanu i-a raportat această cerere ministrului Spiru Haret, însă acesta din urmă nu a dat importanță în prima fază unor astfel de pretenții, poate și datorită faptului că nu știa de existența scrisorii compromițătoare pe care o posedă C. Chiricescu. Haret nu avea de gând să îl aleagă pe Episcopul Gherasim mitropolit, deoarece el însuși spune că deja erau destule conflicte în Eparhia Romanului cauzate de cel din urmă.

Într-un final legea a fost votată în majoritate, iar Gherasim zicea că datoria Bisericii este de a respecta legile pe care le dă Statul, chiar dacă nu este de acord în totalitate cu ele. Apoi, în luna Mai 1909, la ședințele Sinodului, Episcopul Romanului nu a ridicat nici o obiecție referitor la noua lege. Mai mult decât atât, pe 25 Mai a luat parte la consacrarea lui Nicodim Băcăoanul împreună cu Mitropolitul și cu Episcopul de Huși.

Deși părea că totul merge bine și lucrurile s-au liniștit, se pregătea o lovitură zgomotoasă: drumuri între București și Roman, consfătuiri ascunse împotriva Mitropolitului Primat. Ca rezultat,

<sup>83</sup> Haret, 1912, p. 55.

<sup>84</sup> Haret, 1912, p. 55.

<sup>85</sup> Haret, 1912, p. 57.

pe 12 Octombrie 1909, Gherasim citește în Senat o broșură care se încheie cu anatema Mitropoliților celor două scaune și a Episcopului de Huși pe motiv că ar fi votat o lege care este împotriva canoanelor. Spiru Haret subliniază faptul că Gherasim s-a grăbit să părăsească Sinodul, pentru a nu fi nevoit să intre într-o discuție în care, lipsit de ajutorul „*inspiratorilor*” săi, nu îi va fi la îndemână.

Prin același act, Gherasim declara că rupe orice relații cu Sinodul, iar apoi se afla că încetase a-l mai pomeni în biserică pe Mitropolitul Moldovei. Aceste acte erau grave abateri de la disciplină. Gherasim Safirin comite un act fără precedent în istoria Bisericii Române: acela că el, un simplu episcop, să arunce anatema asupra trei ierarhi, din care unul era superiorul său imediat, iar celălalt Președinte al Sinodului. El se răzvrătește și contra Sinodului, autoritatea supremă bisericească.

În ședințele următoare, la intervenția mitropolitului, s-a votat de către toți membrii respingerea afuriseniei pe motiv că episcopul nu putea afurisi pe cei mai mari în grad decât el și nici pe cei egali, autoritatea sa în acest sens restrângându-se doar la eparhia sa.

De asemenea, s-a hotărât alegerea unei comisii care să meargă la episcop pentru a-l convinge să revină la ședințe pentru că, în caz contrar, conform regulamentului, scaunul episcopiei de Roman se declara vacant.

Spiru Haret, la acel moment ministrul al Cultelor, se întreabă cum de Gherasim a așteptat șapte luni în care s-a supus legii, a luat parte la lucrările Sinodului fără să protesteze. De asemenea, este nedumerit de comportamentul episcopului, care a declarat în Senat că va respecta legea, și mai mult, a liturghisit împreună cu PS. Pimen și PS. Conon în luna mai, iar după șapte luni voia să-i anatemizeze. „*Conservatorii au găsit în episcopul Gherasim Safirin o unealtă folositoare ... Gherasim nu se împotrivi proiectului de lege, întrucât nutrea speranța să fie ales mitropolit (la 8 februarie 1909 s-au făcut alegeri pentru ambii mitropoliți ai Țării)*”<sup>86</sup>.

În ziua de 13 Ianuarie 1910, una din puținele dați în care a fost somat să spună lămurit ce dorește să se schimbe în lege, el evită să precizeze modul în care dorea să se îmbunătățească legea. La această dată el își reia locul în Sinod și înmânează Președintelui Sinodului o adresă prin care declara textual, că: „*de îndată ce aceste dispoziții (anticanonice) vor fi modificate, sau se vor hotărâ acum de către Sinod intervenirea pentru modificarea lor, că într-adevăr, Consistoriul Superior Bisericesc să nu aibă decât atribuții pur consultative, sunt gata să reiau legăturile canonice*”<sup>87</sup>.

Declarația aceasta se completează cu cea pe care o făcuse două zile mai înainte, în ședința din 11 Ianuarie, în care „*cere să se modifice legea, însă nu cere să se modifice imediat, ci când se va găsi cu cale de onoratul Guvern și de Sfântul Sinod*”<sup>88</sup>.

În ședința din 21 Decembrie 1909, Sinodul votase o moțiune a cărei încheiere era aceasta: „*Sfântul Sinod, în vedere că legile omenești sunt totdeauna supuse la îmbunătățiri crede că, dacă după aplicarea legii sinodale din 1909 și experiența făcută se va ivi nevoia de ceva schimbări, ele se vor cere la timp onoratului guvern*”<sup>89</sup>.

La data de 15 Ianuarie 1910, Mitropolitul Primat a trimis Ministerului o adresă în care se comunică propunerea făcută de a se face intervenirea la minister pentru modificarea legii, și referindu-se la moțiunea din 21 Decembrie și la declarația lui Gherasim Safirin din 11 Ianuarie, adaugă: „*modificarea legii se va face când dumneavoastră veți binevoi și veți crede de cuviință*”<sup>90</sup>.

În urma acestui lucru se credea că conflictul sinodal este încheiat, pentru că sinodul se ținuse de promisiunea cerută de episcopul de Roman de a modifica legea și astfel episcopul își reluase locul în Senat. Grupul care îl înconjură nu era satisfăcut de acest lucru pentru că Gherasim

<sup>86</sup> Brusanowski, 2010, p. 130.

<sup>87</sup> Haret, 1912, p. 66.

<sup>88</sup> Haret, 1912, p. 66.

<sup>89</sup> Haret, 1912, p. 66.

<sup>90</sup> Haret, 1912, p. 66.

făcuse imprudența la 11 Ianuarie să rămână în ședința Sinodului și să facă o declarație care mulțumea și Sinodul și pe Ministru, astfel conflictul putea fi încheiat.

Într-o ședință a Senatului din 3 Februarie 1910, Gherasim cere ca ministrul Cultelor să se supună votului Sfântului Sinod și să modifice de urgență legea pe care Sinodul ar fi recunoscut-o ca fiind necanonică. Acest lucru este fals deoarece Guvernul trebuia să modifice legea atunci când va crede el de cuviință. Haret declarase că nu se va opune unei modificări a legii, însă aceasta trebuie experimentată un timp, și în nici un caz nu va ceda amenințărilor și presiunilor Episcopului Gherasim<sup>91</sup>.

Gherasim amenința că pacea în Biserică nu se va restabili cât timp nu i se va îndeplini doleanța. Astfel, în data de 3 februarie el a început o campanie mult mai violentă decât până atunci, îndreptată mai ales împotriva Mitropolitului Primat Atanasie Mironescu<sup>92</sup>. Spiru Haret este de părere că se poate înțelege foarte clar că acuzarea de necanonicitate a legii nu fusese decât un pretext. Sunt scoase la iveală calomnii și imoralități îndreptate împotriva Mitropolitului Atanasie, scrisoarea din 1899 este publicată într-o gazetă de scandal, ba chiar ar fi fost comunicată Bisericilor Ortodoxe din Răsărit.

Gestul episcopului Gherasim era de natură să aprindă spiritele și mai mult, să contribuie la scindarea clerului în două tabere rivale, avându-i în frunte pe episcopul Gherasim și pe mitropolitul Atanasie. Nu trebuie să neglijăm faptul că de această luptă nu a fost străină nici clasa politică, cele două grupări acuzându-se reciproc că fac jocul unui partid sau altul. Astfel, în timp ce episcopul de Roman era susținut de către conservatorii aflați, la momentul aprobării legii, în opoziție, mitropolitul era susținut de liberali cărora, așa cum sunau unele acuze, le datora numirea în fruntea înaltei ierarhii bisericești<sup>93</sup>.

În ședințele Senatului din 15, 16 și 17 Decembrie, Spiru Haret ține un discurs în care îl descrie pe Gherasim Safirin, distrugând pe de-o parte aureola ce se crease în jurul său. Episcopul Gherasim se apără susținând că el nu face politică în nici o circumstanță.

Tot în luna decembrie este convocat Consistoriul Superior Bisericesc, prima oară după înființarea sa, pentru a aduce pe Gherasim Safirin la împăcare. Episcopul Romanului se prezintă la ședința din 22 Decembrie, dar va pleca din Sinod. Sinodul hotărăște darea în judecată a episcopului și se vorbea chiar de caterisirea acestuia. Procesul se amână până în ianuarie 1910 datorită sărbătorilor.

Toți doreau să se sfârșească acest scandal, chiar dacă acest lucru presupunea scoaterea din scaun a episcopului răzvrătit. În acest timp, în data de 6 Ianuarie 1910, Chiricescu vine în audiență la Spiru Haret cu o scrisoare veche de 11 ani de la mitropolitul Atanasie, de pe vremea când era Episcop de Râmnic, pentru a-i cere un oarecare serviciu.

Este limpede ca Chiricescu venise la Haret în numele episcopului de Roman, pentru ca, în cazul în care s-ar încerca condamnarea lui Gherasim, acesta să aibe cu ce să se apere. Chiricescu a mers la toți membrii Sinodului pentru a arăta scrisoarea, fapt care a schimbat starea lucrurilor în mod radical.

În data de 11 Ianuarie 1910 când Sinodul s-a întrunit din nou, însă pozițiile se schimbaseră, în sensul în care, dacă până atunci se dorea o acuzare a lui Gherasim, acum se dorea o împăcare pentru a curma scandalul din Biserică. Din acest moment, Gherasim începe cu acuzații foarte grave aduse Mitropolitului Atanasie. Era evident că, unii din interes, alții din ură și răzbunare, alții împinși de strategii politice, nepăsători la interesele Bisericii, împingeau la un scandal fără precedent.

Prin urmare, pornind de la aceste considerente, episcopul de Roman, Gherasim Safirin, cerea ca mitropolitul primat să fie judecat de Sf. Sinod, deoarece nesocotise și încălcase dogmele și

<sup>91</sup> Mironescu, 1911, p. 105.

<sup>92</sup> *Biserica Ortodoxa Romană*, anul XXXVI, nr. 3, 1912, pp. 241-247.

<sup>93</sup> Telemaque, 2007, p. 140.



canoanele bisericești, deși votase în cadrul Sf. Sinod modificarea legii, nu a susținut-o și nici n-a inițiat-o așa cum se angajase. De asemenea, pentru a nu exista nici un fel de dubii, episcopul se punea și el la dispoziția judecății Sinodului în situația în care cele afirmate se dovedeau a fi neadevărate.

### **Judecata arhierească și condamnarea sa de către Sf. Sinod**

Procesul s-a desfășurat în lunile mai și iunie, în anul 1910 și a fost cel mai cumplit scandal ce a adus multă suferință Bisericii Ortodoxe. După opinia lui Spiru Haret factorii care au adus la proces au fost setea de răzbunare a episcopului Gherasim, susținut de banda sa, care erau neliniștiți de alegerea lui Atanasie în scaunul de Mitropolit Primat. De asemenea, amestecul dușmanilor seculari ai Bisericii care aveau de câștigat prin înlăturarea unui om inteligent (Mitropolitul Athanasie). O altă cauză a mai fost politicianismul injust și josnic, lipsa de patriotism și de cunoaștere a chestiunilor bisericești.

Gherasim voia să meargă în judecata Sinodului pentru a întreține scandalul. Când îi este permis acest lucru încearcă să se sustragă prin diferite metode și anume: cere ca Mitropolitul Primat să nu asiste la ședințe, nu vrea să admită prezența anumitor Ierarhi, prin aceasta urmărind să nu se întrunească 12 membri judecători, invocând nulitatea sentinței<sup>94</sup>.

Acest proces a fost o chestiune personală între Gherasim și Atanasie. Gherasim îl acuză pe adversarul său de erezie, plagiat, după care de imoralitate. Atanasie este acuzat că a plagiat într-o broșură un autor german, pentru asta cerându-i-se bani pe care a refuzat să-i dea. Aceste acuzații sunt făcute publice pentru a provoca un scandal mai mare și a scăpa de judecată. În continuare, Gherasim îl acuză pe Atanasie de concubinaj cu o văduvă de preot pe nume Olivia Vasilescu. Acest lucru a produs o mare indignare<sup>95</sup>.

Gherasim Safirin este întrebat în Sinod, în timpul procesului cum de 11 ani a știut despre aceste lucruri și nu a zis nimic, întrebare la care episcopul nu a știut ce să răspundă până a doua zi, „după ce oamenii din jurul său l-au învățat ce să spună”<sup>96</sup>.

Ca acuzat, el continua să fie răzvrătit contra tuturor și nesocotește hotărârile Sinodului, ba mai mult, publică actele procesului prin pamflete de scandal.

Așa cum spuneam mai sus, clerul se împărțise în două tabere. Existau mulți ierarhi care luau apărarea mitropolitului primat și se lansau în tot felul de afirmații sau simple speculații la adresa episcopului de Roman, doar pentru a înclina balanța în ochii opiniei publice și ai celor chemați să judece această dispută. Trecutul devenea și în cazul lui Gherasim Safirin o sursă de inspirație. Trimiterile erau dintre cele mai variate și greu de dovedit mai ales că ele vizau anumite aspecte ori fapte a căror autenticitate fusese pusă la îndoială încă de la momentul pretinsei învinuirii.

Așa de exemplu, se spunea că episcopul ar fi nebun, deoarece la admiterea în Seminar declarase că ar suferi de teomanie, că ar avea o origine îndoielnică și că „mama sa l-a născut pe acesta dintr-o împreunare necinstită cu un grec”<sup>97</sup>.

A mai fost acuzat că pe vremea când fusese director al Seminarului din Râmnic se făcuse vinovat de numeroase abateri și suspectat că ar fi hărțuit o femeie ce venise la locuința sa să-i ceară milostenie.

În ciuda faptului că acuzele vizau lucruri care se petrecuseră cu mulți ani în urmă, episcopul, punându-se la dispoziția judecății Sinodului, a încercat să-și probeze nevinovăția făcând apel atât la depozițiile unor martori, cât și la acte doveditoare. Astfel, el a prezentat certificatul de naștere al părinților din care reieșea că este copil legitim al părinților săi, apoi a arătat că, declarația că suferă de teomanie i-a facilitat accesul în viața monahală întrucât, fiind mult prea tânăr și

<sup>94</sup> Haret, 1912, p. 70.

<sup>95</sup> *Biserica Ortodoxă Română*, anul XXXV, nr. 5, august 1911, p. 488.

<sup>96</sup> Haret, 1912, p. 72.

<sup>97</sup> *Dimineața*, anul VIII, nr. 2617, 18 iunie 1911, p. 1.

neabsolvind un seminar, absolvind liceul din Craiova, nu întrunea condițiile de intrare în monahism.

Referindu-se la acest aspect, celebrul avocat Constantin Disescu (în general, favorabil mitropolitului), reliefa faptul că atât învinuirea de teomanie cât și cea de imoralitate la adresa episcopului de Roman erau nedrepte. În opinia sa, toți călugării și misticii sunt teomani, adică, „*nebuni după Hristos*”, iar asupra pretenției imoralității a episcopului învinuirea nu-și avea temei, deoarece presupusele abateri erau petrecute cu mult timp în urmă și nu fuseseră date spre judecare<sup>98</sup>.

O cauză majoră a acestei crize a fost implicarea politicului în această chestiune bisericească: Spiru Haret este de părere că datoria D-lui ministru Arion era de a opri acest scandal înainte să ajungă la aceste proporții, să nu îl trateze pe Mitropolitul Primat ca un simplu client al poliției. El mai este de părere că procesul s-ar fi putut termina într-o zi sau două, însă îi acuză pe conservatori că nu au fost capabili să gestioneze corect și în timp util procesul. Scandalul se agrava și lua proporții mari chiar prin faptul lungirii procesului.

Prezența Ministrului în Sinod constituie trăsătura de unire dintre Biserică și Stat, legătura dintre Sinod și Guvern. Ministrul avea datoria de a studia chestiunile care se discută în Sinod, de a-și susține o părere, și de a ajuta cu toată priceperea sa. Judecând după întinderea în timp pe care a avut-o procesul, este posibil ca Guvernul ori să nu fi fost interesat de această chestiune, ori să o fi prelungit în mod intenționat, ori să fi fost incapabili de a oferi soluțiile corespunzătoare.

Înainte de pronunțarea sentinței, în ședința din 20 iunie 1911, membrii Sf. Sinod au făcut o ultimă tentativă de soluționare amiabilă, acordându-le ambilor ierarhi două zile timp de gândire pentru depunerea demisiei și retragerea de bunăvoie. Refuzul ferm al amândurora a determinat Sf. Sinod să decidă soarta procesului. Deși așteptată cu sufletul la gură de întreaga opinie publică, decizia finală nu a mai uimit pe nimeni. Suspiciunea amestecului politic pe tot parcursul procesului a devenit evidentă cu ocazia pronunțării sentinței, lucru anticipat prin numeroase articole din presă. Părerea generală că mitropolitul își va păstra scaunul circulase în toate mediile.

Cum o demisie comună fusese respinsă, episcopul Gherasim Safirin se credea că va plăti „*pentru toate oalele sparte*”<sup>99</sup>.

Depus din treaptă vlădica Gherasim a fost îndepărtat din scaun și alungat de la Roman cu brutalitate. Acest trist episod a fost sancționat de N. Iorga într-un articol din Neamul Românesc intitulat „*O ticăloșie*”: „*Fostul Episcop de Roman, după judecata Prea Sfințitului Pimen și a celorlalți, a fost ridicat cu poliția din Roman, unde se duse, și expediat cu automobilul la București. Aceasta se cheamă o ticăloșie*”<sup>100</sup>.

La 28 iunie 1911 Mitropolitul Primat Atanasie demisionează, prezentându-i Regelui Carol I, demisia<sup>101</sup>.

După ce a fost destituit, Gherasim Safirin este acuzat că nu s-a retras la mănăstire, ci a rămas în București publicând diverse materiale în ziarele de scandal: „*De atunci și până în prezent P.S. Gherasim Safirin stabilindu-se aici în capital, în loc să se ducă la o mănăstire, după cum îi poruncesc canoanele și regulile bisericești, n-a încetat câtuși de puțin de a arunca tot felul de invective și calomnii la adresa Membrilor Sf. Sinod, fie prin gazete, fie prin diferite broșuri, si a*

<sup>98</sup> *Viitorul*, anul IV, nr. 1222, 12 iunie 1911.

<sup>99</sup> *Biserica Ortodoxă Română*, anul XXXV, nr. 9, 1911, pp. 962-990.

<sup>100</sup> Iorga, 1911a, p. 15.

<sup>101</sup> Iorga, 1911b, p. 178: „*Sire, am căutat în toată viața mea să urmez drumul cel drept, împlinindu-mi conștiincios datoria și silindu-mă să slujesc cu osârdie și credință Bisericii, Țării și Tronului. În timpul din urmă, în tulburarea ce amenința să zdruncine Sf. noastră Biserică, am crezut de datoria mea să stau neclintit la postul meu și să apăr prestigiul Bisericii și al Scaunului ce-l ocup. Cu aceasta socotesc că trebuie să se încheie rolul meu (...). De aceea, cu cel mai profund respect, Vă rog SIRE, să binevoiți a primi demisiunea mea din demnitatea de Mitropolit Primat ce, din mila lui Dumnezeu și cu voia Țării și bună primire a Majestății Voastre ocup în Biserică*”.

*declara că hotărârea Sf. Sinod este nedreaptă, că este nulă și de nul efect, pentru că odată cu depunerea sa din Episcopat n-a fost și caterisit*<sup>102</sup>.

Gherasim este destituit fără să fie caterisit, decizie cu care nu este de acord și o contestă: „*Alegațiunea P.S.S. Arhiepiscopului Gherasim Safirin că depunerea sa din tronul eparhial, fără a fi caterisit este necanonică și că nu s-a petrecut în Biserica creștină un caz analog în trecerea timpului, este neadevărată, căci cercetând cu amănunțime prin canoanele bisericești și diferitele explicații și comentarii date de cei mai de seamă canoniști, se pot găsi multe cazuri identice cu cazul P.S. Sale*”<sup>103</sup>.

„*Din toate aceste rezultă în mod cert că depunerea din tronul Episcopiei Romanului a P.S. Gherasim Safirin, fără să fie caterisit este canonică în concordanță cu practica din Biserică, și cu datinile țării noastre, și deci trebuia ca imediat după pronunțarea hotărârii de către Sf. Sinod dată cu unanimitatea membrilor săi, să se resemneze și retragă la una din Monastiri, spre a se liniști*”<sup>104</sup>.

Hotărârea dată de către Sf. Sinod în ședința din 24 Iunie 1911 a fost luată în unanimitate de către membrii Sinodului, deci nu mai putea fi contestată, sau revizuită.

Printre tinerii teologi pe care i-a tuns în monahism episcopul Gherasim și i-a crescut duhovnicește și i-a încredințat Bisericii ca oameni de nădejde, putem aminti pe Visarion Puiu, viitor mitropolit, Ilarion Mircea Băcăuanul, arhiepiscop vicar al Episcopiei Romanului, Melchisedec Dimitriu, viitor stareț al Mănăstirii Neamț, Iosif Rusu, duhovnicul de la Mănăstirea Dintr-un Lemn ș.a. Mitropolitul Visarion Puiu, într-o lucrare autobiografică consemna amintirile legate de episcopul Gherasim<sup>105</sup>.

### **Retragerea la mănăstirea Frăsinei. Moartea și funerariile sale – 1922**

La 24 iunie 1911 „*a fost depus din treaptă și trimis la mănăstire, din cauza intransigenței sale apreciată ca tulburătoare pentru pacea Bisericii. Măsură controversată, dar în multe privințe providențială: episcopul Gherasim s-a retras într-un loc prielnic nevoițelor sale, la Frăsinei lui Calinic cel Sfânt, unde și-a sfârșit viața în post, rugăciune și fapte bune*”<sup>106</sup>.

Despre șederea lui la Frăsinei avem mărturia directă a ieroschimonahului Silvestru Florescu: „*Și venind aici în Sfânta Mănăstire Frăsineiul (la 1 iulie 1911), a locuit în casele Prea Sfinției Sale, care și le-a făcut singur, pe când era ca arhimandrit și director la seminarul de Râmnic. Tot atunci au zidit și Paraclisul.*

*Au trăit aici ca un închis, 11 ani, adică până în anul 1922, februarie 1 când cu fericire sau dus către Domnul fiind în etate de 73 de ani. Cu o lună mai înainte au făcut testament, ca biblioteca plină cu cărți de limbi străine cu totul să se dea seminarului de Râmnic, precum s-a și*

<sup>102</sup> Teodosie, 1911, p. 241.

<sup>103</sup> Teodosie, 1911, p. 242.

<sup>104</sup> Teodosie, 1911, p. 245.

<sup>105</sup> Puiu, 2004, pp. 46-47: „*Îndemnuri puternice m-au hotărât să îmbrățișez viața monahală. În acest scop îmi trebuia un loc unde să mă așez, cu o cât de slabă ocrotire. După ce am cercetat pe rând cele două mitropolii de la Iași și București, și toate episcopiile, și după ce m-am consultat cu colegul Ilarion Mircea care se călugărise în Episcopia Romanului, unde era episcop asprul călugăr Gherasim Safirin, mi-am ales loc de metanie Episcopia Romanului de care mă legau și atâtea dulci amintiri din primii ani ai seminarului... am prezentat Sf. Sinod cererea de tundere în călugărie... În deplină înțelegere cu episcopul Gherasim și cu ierodiaconul Ilarion Mircea, care m-a și luat sub mantie, devenindu-mi astfel nas de călugărie, tunderea mea s-a săvârșit într-o geroasă dimineață de iarnă, la 21 decembrie 1905, în catedrala din Roman, nefiind de fata decât episcopul Gherasim Safirin care mi-a citit rugăciunile, Ilarion care mă avea sub aripile mantiei sale și doi cântăreți ai stranei, într-un semiîntineric rece, luminat numai de candelile catapetesmei și de lumânările ce țineam noi în mână. Astfel mi-am început acest act eroic la Roman, plin de nespuse mulțumiri sufletească pentru norocul de a fi sub ocrotirea unui episcop iubitor de monahism și în tovărășia unui coleg cu o largime și bunătate de suflet rară, cum era Ilarion, până în ianuarie 1907, când am plecat pentru continuarea studiilor la Kiev, în Rusia*”.

<sup>106</sup> Porcescu, 1984, p. 319.

făcut, iar celelalte obiecte toate să rămână aici în Sfânta Mănăstire. Pentru care și noi respectându-l îl avem în inima noastră și îl pomenim că un mare ctitor, al doilea după fondatorul Sfintei Mănăstiri Prea Sfântul Episcop Calinic.

Cât a trăit aici în mănăstire ne-a fost pildă de fapte bune, de mărimă de suflet. În timpul războiului a fost un bun traducător de limbi ca Greacă, Franceza și de cântări bisericești de pe muzica greacă; voi să resemnez că au fost un bun bisericaș, nu lipsea de la nici o slujbă bisericească, fără numai de mare nevoie, caz de boală.

Pe care pentru prea Sfintele Sale prea multe osteneli ne rugăm ca bunul Dumnezeu să-l așeze în ceata Sfinților săi Ierarhi. Amin”<sup>107</sup>.

Mănăstirea Frăsinei din acea perioadă cunoștea o deosebită înflorire duhovnicească sub păstorirea stareșului Porfirie Bucurescu (1905-1927), care i-a fost duhovnic lui Gherasim Safirin. Dragostea pentru cântările bisericești l-a făcut să alcătuiască o carte de «psaltichie» intitulată *Sobornicariu*. Lucrarea e de mare amploare având următorul cuprins: Troparele și condacele Triodului; Troparele și condacele Penticostarului; De ale vohodului Vecerniei și ale Sfintei Liturghii; Troparele, bogorodicinele și condacele acatistelor; Troparele și condacele din zilele fiecărei luni<sup>108</sup>.

Însemnări marginale unor piese ne descoperă preocupările sfinției sale de culegător și atent tălmăcitor de psaltichie în melos românesc: „*Triaghion al Altarului cântat de preot, când liturghisește arhiereul și zice „Doamne, Doamne, caută din Cer și vezi ...” compus de Fokion Vamva din Pireu, în 7 septembrie 1900, după rugămintea mea și tradus de mine*”.

Începutul primului război mondial îi oprește planurile editoriale. Anastasimatarul rămâne sub tipar în 1916.

La 14 februarie 1922 episcopul Gherasim a încetat din viață, la vârsta de 73 de ani, la Mănăstirea Frăsinei, județul Vâlcea, acolo unde el s-a retras din viața publică, încă din anul 1911. Trupul său neînsuflețit a fost depus în biserica mare, iar slujba înmormântării, cu rânduiala prohodirii călugărilor a fost oficiată de către ucenicul său, episcopul VISARION al Argeșului.

Un alt ucenic al său însemna pe o carte de cult evenimentul, „*la 14 februarie 1922, cu fericire s-a dus către Domnul și a fost îngropat în cimitirul mănăstirii. Pe crucea care îi străjuiește mormântul s-au scris următoarele: „Aici repauzează Gherasim Saffirin episcop al Romanului 1850-1922*”.

Se pare că dorința lui a fost ca pe lăspede de la mormânt să fie scris un text care se păstrează în arhiva Arhiepiscopiei Râmnicului<sup>109</sup>.

<sup>107</sup> Porcescu, 1984, p. 319.

<sup>108</sup> Dincă, 1977, p. 140. Iată ce scria la 14 martie 1914 ca predoslovie la această carte: „*Ca Episcop al Eparhiei Romanului, fiind amărât de multe ispite avute aproape toate din afara Eparhiei, care îmi deprimau sufletul și-mi atingeau și sănătatea, ca să mă țin pe cât cu puțință nevătămat, îndată după ieșirea de la biserică și după împlinirea datoriilor către Eparhie, căutând să-mi ocup timpul cu lucru, și înțelegând că mai ales muzică bisericească îmi face mare bine am ajuns cu ajutorul lui Dumnezeu, în anul 1910 August în 15 să dau gata cartea de față, crezând-o trebuitoare și mie și clerului Eparhiei. Împrejurările grele prin care am trecut nefavorizându-mă până astăzi să public aceste cântări, le tipăresc acum atât pentru mine ca să le am mai bine păstrate și mai apărute de multe nefericite împrejurări, cât și pentru aceia dintre prietenii muzicii bisericești orientale ai mei, care ar dori să le aibă ca duhovnicească îndeletnicire particulară. Cu toate că aceste cântări sunt vrednice de a fi întrebuințate cu toată cuvenita cinste și în biserica lui Dumnezeu, mai ales că acei ce cunosc bine muzica bisericească și limba greacă și româna, vor înțelege foarte lesne îmbunătățirile, ce am introdus în ele, totuși după ce au binevoit Dumnezeu să-mi îngăduiască a nu mai avea griji episcopale în Biserica Lui.*

*Fac aceste declarațiuni și cu privire la „Anastasimatiul” și la „Noul Știubeiul muzical”, ce cu ajutorul lui Dumnezeu voi tipări după terminarea acestui „Sobornicariu”. Cu aceste rămân al tuturor de tot binele doritor”.*

<sup>109</sup> Porcescu, 1984, p. 319. Acest text se păstrează în arhiva Arhiepiscopiei Râmnicului, dosar nr. 30/1938: „*Muritor ești, stai nu trece/ Și privește restul rece/ Căci viața este o roată/ Ce întoarce soarta toată. / Și ce ești am fost odată/ Și ce sunt vei fi altă dată. / Puțin m-am bucurat de lume/ Și de studiul ce-am iubit/ Căci cu mare întristăciune de părinți m-am despărțit. / Acum soarta omenească aicea m-a mărginit/ Și cel ce vrea să trăiască/ Gândească și la mormânt. / Gândește-te cât trăiești și la muncile de veci/ Făcând fapte bune, fii milos/ Că în ziua judecății/ Vei afla mare folos*”.

## În loc de concluzii

După ce am amintit anterior lucrările tipărite de episcopul Gherasim Safirin, unele dintre ele originale, altele traduceri, sau prelucrate, considerăm necesară prezentarea unei alte laturi ce ține de pasiunea acestui ierarh față de muzică bisericească. Fiind un bun slujitor bisericesc, un cunoscător și chiar compozitor de muzică bisericească, el a tipărit în anul 1908, o „*Culegere de cântări bisericești*”.

În anul 1914 tipărește la București o lucrare consistentă de cântări bisericești, care cuprinde 550 pagini, intitulată „*SOBORNICARIU*”, care cuprinde toate cântările pe care slujitorii bisericii le interpretează în timpul slujbelor, precum și troparele și condacele, pe care le cântă cântăreții la strană. Foarte bun cântăreț bisericesc, bun cunoscător și compozitor al cântărilor bisericești, Gherasim publică în perioada episcopatului său două lucrări: *Răspunsurile la Sfânta Liturghie pe glasurile 1, 3, 4 5, 6 și 7*, București 1907, respectiv *Culegere de cântări bisericești*, București 1908<sup>110</sup>.

Preocupările sale de liturgist îl fac să fie ales în 12 mai 1910 membru în Comisia Sinodală de cercetare a lucrărilor de muzică bisericească. La 11 mai 1910 este ales în Comisia Sinodală de revizuire a textului Bibliei, „*căci e bun elenist și adânc cunoscător al scrierilor Sfîinților Părinți*”<sup>111</sup>.

Recenta publicare a Filocaliei de la Prodrumu ni-l descoperă pe vlădica Gherasim între cei au participat la traducerea acestei lucrări în limba română, „... după îndemnul și binecuvântarea Preasfințitului Gherasim Sanfirin, Episcop al Romanului am rugat pe învățatul Monah Aristovul Lavriotul de ni le-a tradus pe toate acestea...”<sup>112</sup>. El a urmărit și a încurajat, așadar, pregătirea Filocaliei românești și că recunoștință a primit un exemplar dactilografiat, acela de pe care și-a procurat o copie părintele Dumitru Stăniloae convins că traducerea a fost făcută de însuși Gherasim episcopul<sup>113</sup>.

Interesul pentru textele filocalice este consecința preocupării episcopului pentru lucrarea rugăciunii minții și a nevoițelor de curățire a sufletului de patimi.

Cele câteva schițe de portret făcute de unii dintre contemporanii săi, caută să surprină unele trăsături ale firii și caracterului acestui episcop. „*Venind în Episcopie, nu se putea să nu văd pe Episcop. Gherasim Safirin mi-era cunoscut numai din zvon și anume din zvon de laudă. L-am cunoscut acum mai de aproape. Dacă izbutesc să-mi redau nimerit impresiunile, printr-o figură, mi-a apărut ca o columnă frântă, într-un pustiu, ori într-un loc pustiu, locuit încă de beduini ori de iloși. Am aflat despre aspra disciplină călugărească pe care și-o impune și o impune tuturor celor de sub el, despre formalismul scrupulos în care crede că în cuvântul mântuirii, despre cuviința lui monahicească și despre alte câteva particularități care-i sunt, în mare parte, spre toată laudă. Dar acest biet Gherasim Safirin a uitat ori n-a știut niciodată că episcopul, pe lângă călugăr, trebuie să mai fie și general și dregător și alte multe lucruri, după timp și după împrejurări. El a transportat, pur și simplu, chilia lui călugărească, la reședința episcopală. Din subalternii lui spirituali voiește să scoată niște maeștri ai chipului călugăresc, din tipicul bisericesc nu vrea să lipsească un „Doamne miluiește” ...*”<sup>114</sup>.

„*Episcopul Gherasim este un bărbat întreg, e realizarea aceluia tip sufletesc pe care ni-l propovăduiesc în școli și cărți dascălii și cugetătorii*”<sup>115</sup>.

Îndată după moartea episcopului, arhimandritul Iuliu Scriban scria următoarele: „*Din cauza cugetărilor sale, și chemarea de episcop o vedea cu totul altfel decât o vedem noi. Stătea închis în casă, citea din cărțile călugărilor de altădată, medita noaptea fără a aprinde lumina, se hrănea neîndestulător, cu post aspru, până ce medicii i-au spus la Roman că ori mănâncă, ori moare. Așa era în convingerile sale și avea scrupulul conștiinței de a urma potrivit lor. Avea o adorație extremă pentru monahism. Fără de îndoială, vrednic de admirat pentru puterea înfrânării sale,*

<sup>110</sup> Dincă, 1977, pp. 138-144.

<sup>111</sup> Dincă, 1977, p. 139.

<sup>112</sup> Dincă, 1977, p. 139.

<sup>113</sup> Dincă, 1977, p. 140.

<sup>114</sup> Galaction, 1973, p. 502.

<sup>115</sup> Arghezi, 1981, pp. 164-259.

pentru lepădarea de lume pentru o sferă care nu mai este a desfătărilor și a vremelniciei pământului. Vrednic de admirat într-o lume care e atât de neputincioasă de a se lepăda până de cele mai mici poftă ale animalității sale”<sup>116</sup>.

Chiar dacă părerile erau împărțite în ceea ce privește caracterul și personalitatea sa, în disputa pe care a avut-o cu mitropolitul Atanasie Mironescu, Nicolae Iorga aprecia: „*Actul de convingere și datorie pe care l-a săvârșit venerabilul episcop e unul din cele mai frumoase dovezi de caracter și înălțime morală care s-au dat, de multă vreme, în această societate putredă. Legea este necanonică. Toți cei ce știu și înțeleg, au declarat-o. O declară la orice prilej și Biserica românească ortodoxă din Ardeal și Ungaria. Cine, dintre înalții clerici, a votat-o și vrea să o ducă la îndeplinire, ori nu știe, ori nu pricepe, ori și-a vândut sufletul pentru un blidul de linte a lui Isav. Deci episcopul de Roman a făcut ce-i cerea calitatea sa ierarh al Bisericii, ceea ce înseamnă nemăsurat mai mult decât funcționar al d-lui Haret*”<sup>117</sup>.

Închei aceste pagini dedicate acestui ierarh peste care s-a așternut nedreapta uitare, cu o caracterizare făcută de un contemporan al său, care reușește în cuvinte simple, să-l prezinte drept un om cu viață sfântă: „*Episcopul Gherasim era un om de alt tipar și de alte înclinări decât cele în care trăim noi. Într-însul trăia virtutea pusnicului. Era omul al cărui suflet nu trăia în lumea contemporanilor săi; dacă pe de o parte era pentru unii de neînțeles, pe de altă parte impunea altora prin mireasmă sfînțeniei*”<sup>118</sup>.

## BIBLIOGRAFIE

### Periodice:

*Anuarul Eparhiei Romanului*, București: Institutul de Arte Grafice „Marvan” S.A.R., 1936.

*Biserica Ortodoxă Română*, an. XXIII, 1899/1900; anul XXXV, nr. 4/1911; anul XXXV, nr. 5, august 1911; anul XXXV, nr. 9/1911; anul XXXVI, nr. 3/1912.

*Dimineața*, anul VIII, nr.2617/ 18 iunie 1911.

*Viitorul*, anul IV, nr. 1222/ 12 iunie 1911.

### Arhive:

*APM I Neamț*, Dosar Corespondență 1901; Dosar Corespondență, 1903.

SJAN Bacău, dosarul 1/1906.

### Lucrări:

Arghezi, T. 1981. *Scrieri*. vol. 32, București.

Brusanowski, P.L. 2010. *Stat și Biserică în vechea Românie între 1821-1925*. Cluj Napoca: Presa Universitară Clujeană.

Dincă, G. 1977. Chipuri de ierarhi: compozitori, traducători, prelucrători și mari cîntăreți ai muzicii bisericești. *Glasul Bisericii*, anul XXXVI, nr. 1-3, ianuarie-martie, pp. 138-142.

Galaction, G. 1973. *Jurnal*, (16 iulie 1906). București.

Haret, S. 1912. *Criza bisericească*. București: Institutul de Arte Grafice Carol Göbl.

Ionescu, C.D. 1911. *Documente privitoare la tulburarea bisericească și apărarea sfînțitului episcop al Romanului D. D. Gerasimu Saffirinu în procesul sinodal din vara anului 1911*. București: Tipografia Profesională.

Iorga, N. 1911a. *Tulburările bisericești și politicianismul*. Prahova: Neamul Românesc.

Iorga, N. 1911b. *Neamul Românesc*. Vălenii de Munte.

Iorga, N. 1930. *Istoria Bisericii Românești*. vol. II, ediția a II-a, București.

<sup>116</sup> Scriban, 1922, pp. 459-460.

<sup>117</sup> Iorga, 1911, p. 70.

<sup>118</sup> Scriban, 1922, p. 460.

- Mihălcescu, I. 1909. *Pentru modificarea Legii Sinodale*. București.
- Mironescu, A. 1911. Cronica bisericească internă. *Biserica Ortodoxă Română* nr. 1, pp. 105-117.
- Păcurariu, M. 1994. *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*. vol. III, *secolele XIX-XX*. București: Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.
- Păcurariu, M. 2002. *Dicționarul Teologilor Români*. ediția a II-a, București: Enciclopedică.
- Pârvu, C. 1954. Autocefalia Bisericii Ortodoxe Române. *Studii Teologice*, anul VI, nr. 9-10, pp. 511-530.
- Ploșteanu V.P. 1941. *Biserica Ortodoxă Română din Paris*. București: Tipografia Cărților Bisericești.
- Porcescu, S. 1984. *Episcopia Romanului*. Roman: Episcopiei Romanului și Hușilor.
- Predescu, L. 1940. *Enciclopedia Cugetarea*. București: Cugetarea – Georgescu Delafras.
- Puiu, V. 2004. *Însemnări din viața mea*. Iași: Trinitas.
- Rămureanu, I. 1975. La a 90-a aniversare a autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române. *Biserica Ortodoxă Română*, anul XCIII, nr.11-12, pp. 1366-1383.
- Scriban, I. 1922. Episcopul Gherasim Saffirin. *Biserica Ortodoxă Română* 6, pp. 452-461.
- Șerbănescu, N. 1987. *Centenarul autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române*. București: Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.
- Telemaque, A. 2007. Efemeride diplomatice. Pagini dintr-un început de veac XX (1906-1912). *Memorii. Biografii diplomatice*. București: Cavallioti.
- Teodosie al Romanului, 1911. Raport. *Biserica Ortodoxă Română*, anul XXXV.
- Vascan, N. 1977. Aspecte ale răscoalei din 1907 în județul Bacău. *Mitropolia Moldovei și Sucevei* 1-3, pp. 82-91.
- <http://www.catacombeortodoxiei.ro/index.php/altecarti/1011-documente-privitoare-la-pozitia-episcopului-gherasim-saffirin-fata-de-legea-sinodala-din-1909-i-x#7>

## Abrevieri

*APM I Neamț* – Arhiva Parohiei Moldoveni I, județul Neamț.

*SJAN Bacău* – Serviciul Județean al Arhivelor Naționale, filiala Bacău.

## ANEXE

Planșa 1. **Fotografie** Episcopul Romanului Gherasim Safirin, Colecția Centrului eparhial Roman.

Planșa 2. **ANTIMISUL** Episcopului Gherasim al Romanului: „*Acest antimis pe care se săvârșește Dumnezeiasca jertfă cea fără de sânge s-a sfințit de Prea Sfinția Sa Părintele D.D. GHERASIMU 1905 s-au dat bisericeii cu patronul Adormirea Maicii Domnului din comuna Stănița, județul Roman, nr. 4, S.S. + Gherasim*”. Colecția personală, Pr. Aurel Florin Țuscanu, Roman.

Planșa 3. **CATEHISM CHREȘTIN**, de A.Diomid Kyriacos, profesor de teologie la Universitatea Națională din Athena, traducere din lb. greacă de Gherasim episcopul Romanului și tipărit în București, Tipografia Cărților Bisericești, 1900. Colecția personală, Pr. Aurel Florin Țuscanu, Roman.

Planșa 4. **TIPIC ASUPRA SERVICIILOR DIVINE** pentru elevii seminariști, cu binecuvântarea episcopului Râmnicului Noului Severin Athanasie Stoenescu, de protosinghel Gherasim Safirin, directorul Seminarului Eparhial Râmnic, tipărit în Râmnicul Vâlci, 1878, în Tipografia Calinic, revăzut și tipărit a doua oară pentru trebuința candidaților la hirotonie din Eparhia Romanului, de GHERASIM Episcopul Romanului, București, Tipografia Cărților Bisericești, 1905. Colecția personală, Pr. Aurel Florin Țuscanu, Roman.

Planșa 5. **Binecuvântarea arhierescă** oferită **ierodiaconului Visarion Puiu** de la Catedrala Episcopală din Roman, pentru a merge la studii la Academia Teologică din Kiev, act.nr.23, din 09 ianuarie 1907. Acest tânăr teolog se va întoarce la Roman după terminarea studiilor și va avea o carieră strălucită în ierarhia bisericească, ajungând episcop de Argeș, episcop de Hotin, Mitropolit al Bucovinei, Mitropolit al Odesei. În semn de prețuire pentru cel care l-a tuns în monahism și l-a sprijinit în perioada studiilor, Visarion Puiu episcopul Argeșului, va veni la Mănăstirea Frăsinei și va oficia slujba de înmormântare a episcopului Gherasim Safirin (februarie 1922). Arhiva Episcopiei Romanului, Dosar Corespondență, 1907, f.7, act.23 din 09.01.1907.

Planșa 6. **DOCUMENTE** privitoare la tulburarea bisericească pricinuită de Legea Sinodală din 1909, **APĂRAREA** Prea Sfințitului Episcop al Romanului D.D. Gherasim Safirin, în procesul sinodal din vara anului 1911, București, Tipografia Profesională C.Ionescu, 1911. Biblioteca Institutului de Istorie și Filosofie al Academiei Române.



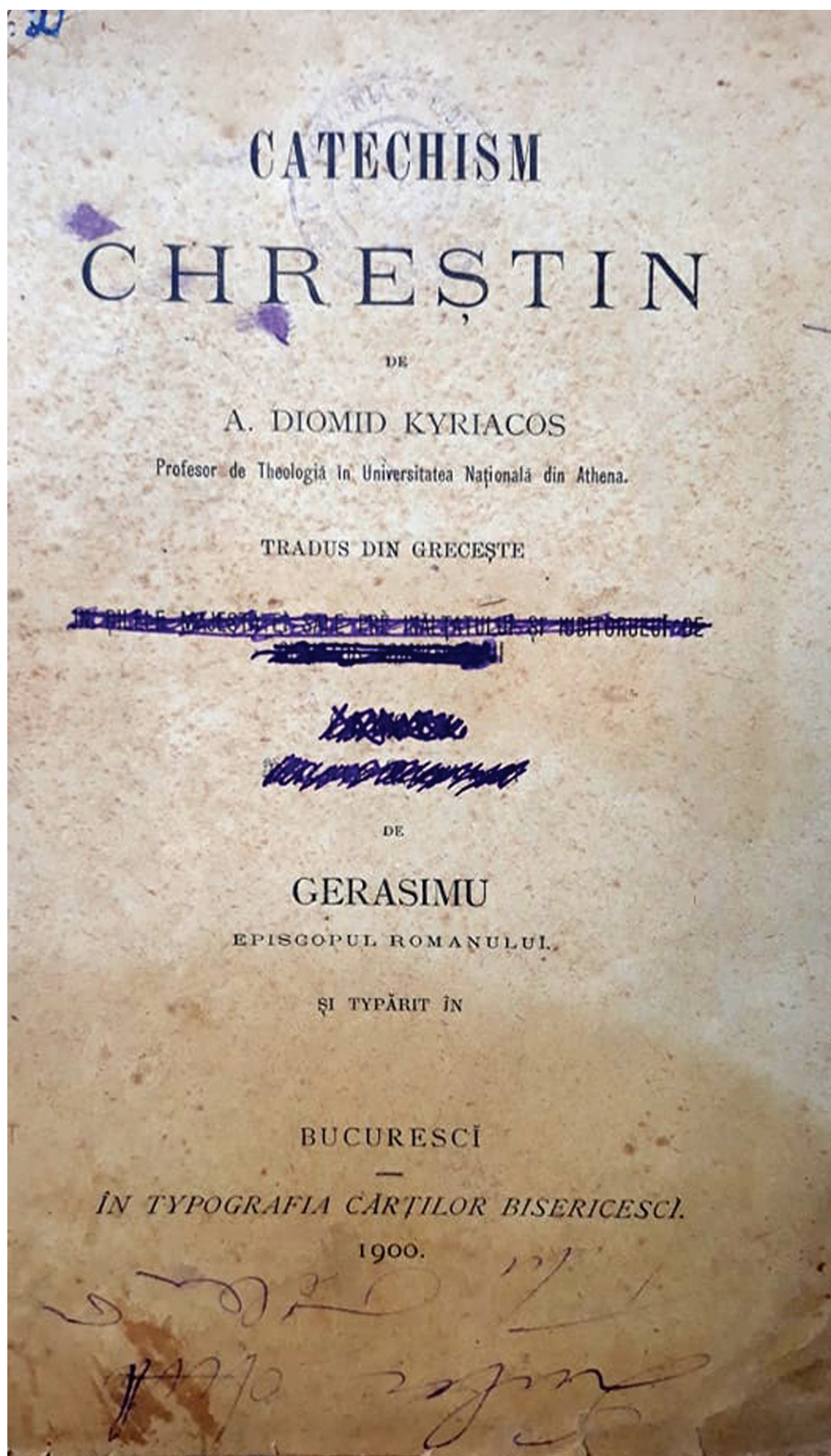


Planșa 1.



Planșa 2.





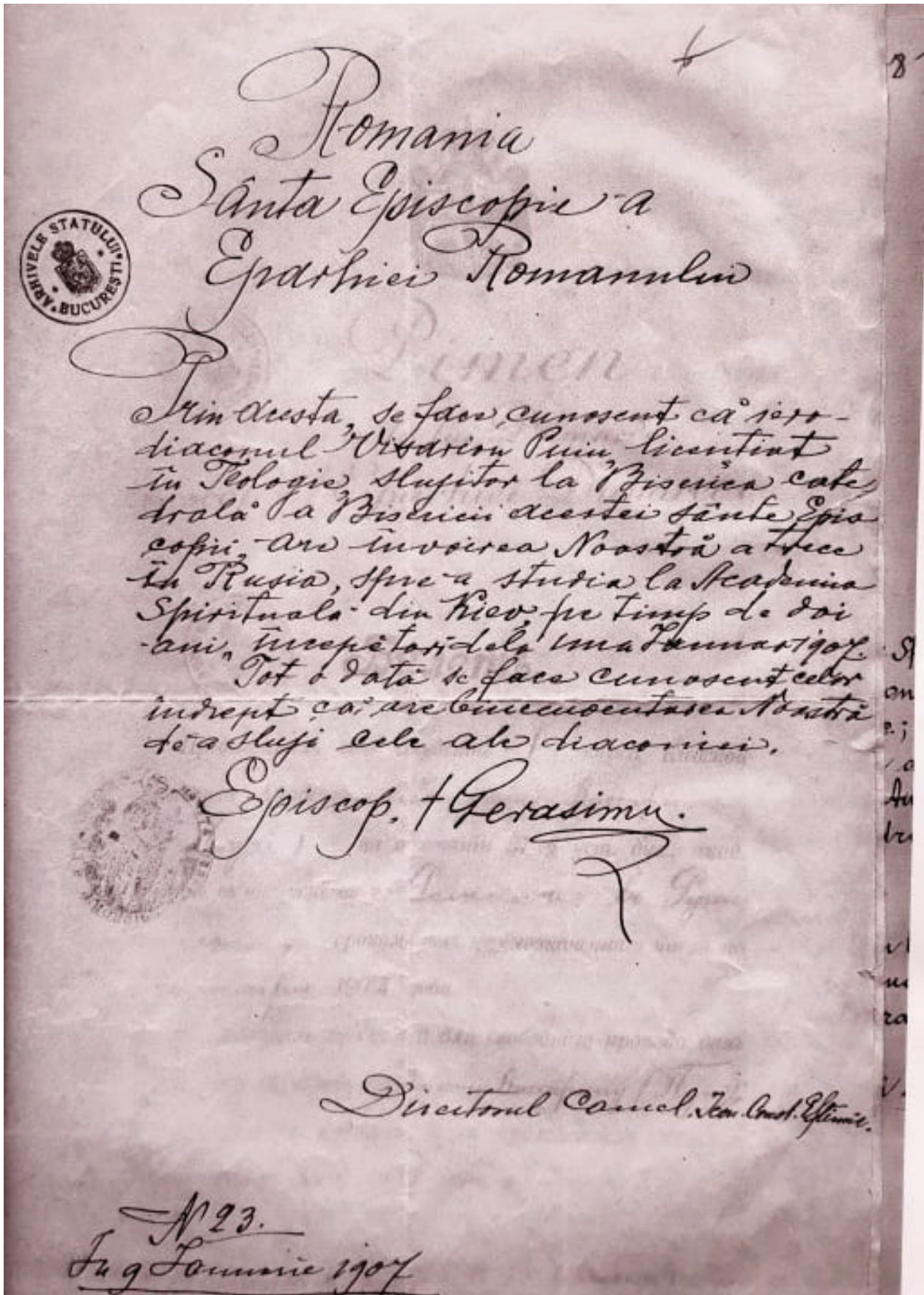
Planșa 3.





Planșa 4.

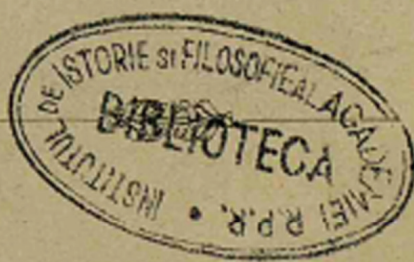




Planșa 5.



**DOCUMENTE**  
**PRIVITOARE LA TURBURAREA BISERICESCA**  
**PRICINUITĂ DE LEGEA SINODALĂ DIN 1909**  
SI  
**APĂRAREA**  
**PREA SFINTITULUI EPISCOP AL ROMANULUI**  
**D. D. GERASIMU SAFFIRINU**  
**în procesul sinodal din vara anului 1911**



**BUCUREȘTI**  
**TIPOGRAFIA PROFESIONALĂ, DIMITRIE C. IONESCU**  
**9. — STRADA CÂMPINEANU, — 9.**  
**1911**

Planșa 6.